

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 108) findes i tidenden sp. 3045, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 417).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de 6 følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om pris- og avancementstop.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 101) findes i tidenden sp. 3046, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 417).

Der var stillet 4 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om indseende med priser.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 14) findes i tidenden sp. 496, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 409).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ekstraordinær kontrol med priser og avancer [af Chr. Madsen m. fl.].

(Første behandling af lovforslaget (nr. 21) findes i tidenden sp. 497, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 409).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 102) findes i tidenden sp. 3046; udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 417).

Der var stillet 4 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af *handelsministeren*:

Til § 4.

I stk. 1, 13. og 17. linje, ændres ordet „i“ til: „for“.

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 107) findes i tidenden sp. 3433, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 417).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om beregning af et reguleringspristal.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 93) findes i tidenden sp. 2857, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 399).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålene om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Hans Rasmussen: Jeg vil gerne først henvise til de udvalgsbetænkninger, der er delt rundt, og dernæst sige, at selv om man fra alle erhvervsorganisationerne, derunder Dansk Arbejdsgiverforening, og oppositionspartierne havde givet tilslutning til en helhedsløsning om landets økonomiske situation, har det i høj grad knebet for disse parter at leve op til en sådan løsnings gennemførelse.

Det var derfor helt på sin plads, at statsministeren under lovforslagenes første be-

[Hans Rasmussen.]

handling rettede den alvorlige henvendelse til oppositionspartierne om deres principielle stilling, som det jo navnlig drejede sig om.

Under lovforslagenes første behandling havde man dog indtryk af, at i hvert fald venstres ordførere ikke var ligefrem afvisende i deres argumentation; den kunne godt udlægges på en sådan måde, at man under en kommende udvalgsbehandling ville være i stand til at opnå en bredere forståelse.

Det konservative folkepartis ordfører, det ærede medlem hr. Poul Møller, var derimod mere afvisende i sine principielle betragtninger. Det hænger vel sammen med, at når erhvervslivets forskellige områder skal vise mådehold, er det noget, man kan give tilslutning til på det teoretiske plan, men skal man i gang med det i den praktiske virkelighed, støder man an mod pengepungsinteresserne, og det er mit indtryk, at det ærede medlem hr. Poul Møller på en meget stærk måde netop forsvarede disse interesser.

Når mindretallet i udvalgsbetænkningen over de fire lovforslag beklager, at det ikke under udvalgsbehandlingen har været muligt at forhandle om andet end forslagene principper, må det understreges, at disse jo også er meget afgørende for, om der kan nås frem til en forståelse. Det er dog værd at bemærke, at mindretallet erkender, at den økonomiske politik, som den har været ført gennem en årrække, nødvendiggør indgreb — det er jo faktisk også udgangspunktet for de mange lovforslag, regeringen har fremsat. Når der ikke har kunnet bringes forståelse i stand, skyldes det i høj grad, at oppositionen og regeringspartierne ikke har samme opfattelse af de fordelingspolitiske problemer, selv om udgangspunktet for indgrebene er udtrykt fælles.

Fra socialdemokratiets side er det naturligvis ikke med nogen særlig glæde, at vi nu søger gennemført en lovgivning, tilsigtede at regulere forholdene på arbejdsmarkedet 2 år frem i tiden. Vi har imidlertid, sammen med erhvervslivets forskellige grene og oppositionen, fundet, at skulle vi klare en bedre ligevægt i vort økonomiske liv, uden at det fik følger i form af en nedsat aktivitet og stigende arbejdsløshed, kunne vi ikke lade en almindelig frihed råde, således at de enkelte organisationer, eventuelt

ved hjælp af kampmidler, pressede fordele frem til varetagelse af egne interesser. I så fald var vi sikker på, at det ville gå måske endnu værre, end tilfældet blev efter forløbet af overenskomstsituationen i 1961.

På den anden side er det ikke alene et princip; det er simpelt hen en nødvendighed, hvis der skal foretages indgreb over for arbejdsmarkedets parter, som lovforslaget om forlængelse af de kollektive overenskomster forudsætter, at enhver så også må kunne forstå, at det vil få følgevirkninger af en art, som vi på forhånd ved, det frie erhvervsliv ikke vil være synderligt interesseret i.

I forbindelse med drøftelserne om arbejdsmarkedet og eventuelt anvendelse af voldgift har jeg adskillige gange i det høje ting gjort opmærksom på, at man selvfølgelig ikke kan tro, at der i det lange løb alene kan lovgives over for arbejdsmarkedets parter i den hensigt at hindre arbejderne i at opnå en rimelig del af produktionsresultatet, uden at arbejderne, støttet også af socialdemokratiet, vil svare, at så må der også ske en statsregulering med hensyn til alle øvrige indkomstdannelser i vort samfund. Nu har Dansk Arbejdsgiverforening og oppositionen fået en forsmag på, hvad det vil sige at gribe dybtgående og regulerende ind i det økonomiske liv.

Under lovforslagets første behandling understregede jeg det uheldige forhold, at hvis man begynder at regulere på ét område, må man også gribe regulerende ind på andre områder, og så bliver jo efterhånden det store spørgsmål, om lovgivningen er i stand til fremefter at mestre sådanne opgaver. Under udvalgsbehandlingen, hvor principperne rigtig var draget i forgrunden, var det ikke muligt at komme til enighed, hvad jo også fremgår af betænkningen, bl. a. fordi oppositionen ønskede indsat bestemmelser om en voldgift til at afgøre arbejdsmarkedets forhold. Det er mit indtryk, at Dansk Arbejdsgiverforening er enig i den opfattelse, som vi har inden for socialdemokratiet — og det gælder selvfølgelig endnu mere fagbevægelsen — at vi ikke skal bringe tvungen voldgift i anvendelse, da en sådan ingen muligheder har, selv om den er nok så uvildig, for at kunne løse problemerne om arbejddernes lønninger og overenskomsternes mange indviklede forhold.

Lovforslagets karakter ligger derfor også

[Hans Rasmussen.]

langt fra voldgiftstanken, selv om lovfor-
slaget fastsætter rammerne for de beløb,
der skal stilles til rådighed i de kommende
to år. Det meget væsentlige er dog, at der
gives de to parter på arbejdsmarkedet lej-
lighed til at forhandle om beløbenes in-
dpassning i de forskellige overenskomster,
selv om kriteriet for tillæggene det første
år er givet ved, at de skal tillægges over-
enskomsternes normalløns- og minimalløns-
satser, herunder kvindernes dyrtidstillæg.
Kan der ikke mellem parterne opnås enig-
hed, henskydes fordelingen til overenskomst-
nævnet af 1939, som i høj grad gennem
mange år har været et forhandlende organ.
Inden for overenskomstnævnet har hoved-
linjen altid været, at der helst skulle af-
siges flertalskendelser, det vil sige med til-
slutning både fra arbejdsgiveres og arbej-
deres side. Jeg er da også sikker på, at den
ledetråd, der har været gældende gennem
de mange år, navnlig vil blive fulgt, når det
drejer sig om løningernes fastsættelse.

Gennem de henvendelser, der er rettet til
udvalget fra de forskellige erhvervsdriven-
des organisationer, fremgår det klart, at
man mener, at det frie erhvervsliv trives
bedst under en liberal politik. Det var jo
også det som det ærede medlem hr. Weikop
så stærkt i sin ordførertale under lovfor-
slagets første behandling pegede på, idet
det ærede medlem talte om udbud og efter-
spørgsel. Det er jo rigtigt, at der her røres
ved noget meget fundamentalt i landets
økonomiske liv, men man må dog kunne
forstå, at det frie udbud og den frie efter-
spørgsel ikke bare kan forbeholdes det frie
erhvervsliv, så det kan fastsætte sine priser,
udbytter og avancer i overensstemmelse
med, hvad man mener nødvendigt for at
kunne indkassere en rimelig fortjeneste,
medens lønmodtagerne skal indkapsles i
lovforanstaltninger, der hindrer den frie
udfoldelse, når det drejer sig om salget af
deres arbejdskraft.

Her er vi faktisk ved det centrale i den
lovgivning, der nu forberedes. Skal det frie
erhvervsliv have lov til at tumle sig, som
man nu engang finder for godt ud fra egne
synspunkter, er det også rimeligt, at løn-
modtagerne og lønarbejderne har det sam-
me tøjreslag, d. v. s. at så må staten af-
holde sig fra at lovgive på dette område, og

så må vi tage de traditionelle metoder i an-
vendelse for at bringe forståelse mellem
parterne på arbejdsmarkedet. Konkurren-
cen og den frie bevægelighed kan jo ikke
alene være forbeholdt erhvervslivets for-
skellige områder, og selv om jeg erkender
det store vareudbud, der for tiden findes,
og den konkurrence, der kan være mellem
de handlende, kan man ikke umiddelbart
afgrænse udbyttedannelsen, prisdannelsen
og avancerdannelsen som hørende til et om-
råde, der skal være fri for enhver tvangs-
foranstaltning, medens arbejdslønnen mere
eller mindre skal være bestemt af tvungne
foranstaltninger.

Når både oppositionen og socialistisk
folkeparti stærkt har kritiseret lovfor-
slaget om forlængelse af de kollektive overens-
komster, er det jo ud fra diametralt mod-
satte synspunkter. På den ene side finder
oppositionen, hvad den naturligvis også
skal for at støtte arbejdsgiverne, at rege-
ringen er gået for vidt med hensyn til ind-
rømmelser over for lønmodtagerne, over for
Landsorganisationen, og at der ikke er
taget stilling imod en indtægtsbegrænsning.

Socialistisk folkeparti finder modsat, at
lovforlaget er for blidt over for arbejds-
giverne, og af den grund kan man ikke
medvirke til lovforlagets gennemførelse.
For mig at se er det sidste nu at spille
hasard med lønmodtagernes interesser. Ge-
nemføres lovforlaget med de ændringer,
som regeringspartierne er gået ind for, opnår
arbejderne dog visse lønmæssige forbed-
ringer, og én fugl i hånden er vel bedre end
ti på taget. Det tror jeg at man inden for
socialistisk folkeparti skulle lægge sig på
sinde. Det er min afgjorte opfattelse, at
selv om man fulgte socialistisk folkepartis
anvisninger om at genoptage forhandlingerne
mellem Landsorganisationen De samvir-
kende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiver-
forening, så ville de med den negative ind-
stilling, som Landsorganisationen har mødt
i Dansk Arbejdsgiverforening lige siden
overenskomstsituationen tog sin begyn-
delse, ikke have mulighed for at frembringe
noget som helst resultat, og så var der jo
kun arbejdskampen tilbage.

En arbejdskamp i den nuværende situa-
tion vil jo fra mange sider blive mødt med
stærk modstand. Skulle der efter fornyede
og negative forhandlinger med Dansk Ar-

[Hans Rasmussen.]

bejdsgiverforening ikke selv ved en arbejdskamp, som måske alligevel ville blive standset, kunne opnås de beløbsrammer til deling mellem de lavtlønnede, som lovforslaget indeholder, var det vistnok at bringe fagbevægelsens medlemmer og dermed lønmodtagerne fra asken og i ilden.

Regeringspartierne har måttet afvise ændringer i lovforslagets strukturelle opbygning, d. v. s. at oppositionens ønske om voldgift ikke kan tages i betragtning. Vi er heller ikke i stand til at ændre ved lovforslagets § 4, der tager sigte på, at når en overenskomst løber gennem en længere periode, må lønningerne kunne reguleres i overensstemmelse med prisernes bevægelse.

Det er mit indtryk, at i hvert fald venstres repræsentanter godt kunne have tænkt sig en anden reguleringsform. Men den, som lovforslaget indeholder, er nu bedst stemmende med den reguleringsordning, som de to parter lige siden 1939 har anvendt som et brugbart instrument. Vel har Dansk Arbejdsgiverforening forsøgt at komme bort fra denne reguleringsbestemmelse, men et sådant ønske bunder vel mere i et krav om at forringe overenskomsterne for arbejderne, end det bunder i ønsket om at bringe en inflationsस्कabende faktor ud af verden.

Under lovforslagets første behandling pegede man fra oppositionens side på professor Erik Hoffmeyer, som er en af de vise mænd, og man forsøgte at tage professor Hoffmeyer til indtægt mod gennemførelsen af lovforslaget om prisstop. Nu har professor Hoffmeyer jo også udtalt sig om pristalsreguleringen, og med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne citere nogle betragtninger, som professor Hoffmeyer har fremsat i et interview til dagbladet Aktuel. Professor Hoffmeyer siger her:

„Jeg har tidligere sagt, at jeg ikke mener, at den automatiske pristalsregulering har stor betydning som inflationsस्कabende faktor. Det mener jeg stadig — og jeg mener også, at pristalsreguleringen, når man har de lange aftaler på arbejdsmarkedet, er en rimelig garanti for lønmodtagerne for, at aftalerne overholdes, således at de aftalte lønningers værdi ikke udhules af prisstigninger“.

Nu er det imidlertid min opfattelse, at når vi gennemfører love om stop for priser,

avancer og udbytter, vil vi gå ind i en periode, hvor vi ikke kommer til at registrere prisstigninger, som det er sket navnlig i de seneste år, og som lovgivningen selv har givet et bidrag til f. eks. ved gennemførelsen af omsætningsafgiftsforliget og ved forhøjelsen af landbrugets priser. På disse områder har oppositionen været enig med regeringen og må selvfølgelig derfor tage sit ansvar for de prisstigninger, der her har fundet sted.

Forinden jeg vender mig mod det skarpe skyts, som navnlig er rettet mod lovforslagets § 3 fra Dansk Arbejdsgiverforening og oppositionen, vil jeg gerne pege på, at der i lovforslagets § 2 findes bestemmelser, der går ud på, at de ændringer, der i gældende overenskomster er opnået enighed om enten mellem de direkte overenskomstparter, ved forhandlinger mellem hovedorganisationerne eller ved forligsmandens medvirken; indgår som bestanddele i disse overenskomster, som nu fornys ved hjælp af lovforslaget.

Når det drejer sig om de specielle spørgsmål, har man i § 2, stk. 2, taget hensyn til og lagt vægt på, at de selvfølgelig kunne realitetsbehandles. Når der til forligsinstitutionen er fremsendt så mange uløste spørgsmål, som det er sket i denne overenskomstsituation, skyldes det, at der ikke mellem de to hovedorganisationer var enighed om nogen forhandlingsregel. Derfor udviklede tingene sig faktisk på den måde, at nogle organisationer rettede sig efter den skitse, som de to hovedorganisationer foreslog, andre havde ingen faste fremgangsmåder, og da Dansk Arbejdsgiverforening havde udstedt en parole om, at overenskomsterne skulle fornys uændrede, er det givet, at selv mange af de specielle spørgsmål, som burde have været løst, er blevet afvist ved arbejdsgivernes nej. Det er rigtigt, at § 2 giver råderum for, at ikke færdigbehandlede spørgsmål kan gå videre til behandling i et paritetisk nævn, og skulle der ikke her kunne opnås forståelse, kan nævnet suppleres med en opmand, der træffer afgørelsen.

Nu kan man vist ikke sige, at der ligger så klare afgørelsesformer eller -traditioner i forligsinstitutionen ved behandlingen af de specielle spørgsmål. Det er derfor min opfattelse, at skulle der være specielle spørgs-

[Hans Rasmussen.]

mål, som det simpelt hen er nødvendigt at få løst, hvad enten det nu er arbejdsgivernes eller arbejdernes krav, så bør det ske gennem en sortering, og i denne bør — hvad der også må være en forudsætning for bestemmelsen — deltage såvel de to hovedorganisationer som forligsmanden. Ingen kan være interesseret i, at ikke færdigbehandlede spørgsmål, som har en vis rækkevidde, ikke får en reel behandling, og når der ikke er tale om, at de udløser konflikter, og når det kan ske i et rimeligt omfang, vil jeg tro, at begge hovedorganisationer i forbindelse med forligsinstitutionen kan blive enige om at anvende den fremgangsmåde, som forslaget indeholder bestemmelser om, og dermed forhindre, at en række af parterne optagne vigtige spørgsmål blot synker til bunds.

Den paragraf i lovforslaget, som man både fra Dansk Arbejdsgiverforening og fra oppositionen mest af alt vender sig imod, er jo § 3. Den indeholder bestemmelserne om fordelingen af de henholdsvis 68 og 139 mill. kr. Nu har man i den opstilling, der er fremsendt fra Dansk Arbejdsgiverforening, forstærket de lønmæssige konsekvenser med de foretagne dyrtidsreguleringer; som intet har med lovforslagets bestemmelser at gøre. Det er let gennemskuelig taktik. For selvfølgelig kan Dansk Arbejdsgiverforening ikke i forbindelse med dette lovforslag beklage sig over, at der pr. 1. marts i år er givet 2 portioner dyrtidstillæg, som man ved frivillige overenskomster med Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund selv er indgået på. Dernæst er det en tilsnigelse at henvise til, at lønmassen inden for Dansk Arbejdsgiverforenings område vil stige yderligere med 70 mill. kr. fra 1. september i år, når endnu ingen, ikke engang statistisk departement, ved noget som helst om de udsving, der til den tid kan komme.

Det er heller ikke mit indtryk, at de lavtlønstillæg, som det er lovforslagets hensigt at give, vil sætte de afsmittende virkninger i gang, som Dansk Arbejdsgiverforening skrækindjagende vil søge at gøre forestillinger om over for lovgivningsmagten.

Det er ligeledes heller ikke mit indtryk, at vi, selv om disse lavtlønstillæg nu bliver givet, vil finde Dansk Arbejdsgiverforenings medlemmer stående med åben pung parat

til at honorere næsten ligegyldigt hvilket krav der bliver fremsat. Det skulle i hvert fald være en helt ny fremgangsmåde, for når det har drejet sig om penge og navnlig om arbejdslønninger, så har Dansk Arbejdsgiverforening jo ikke altid ladet sig presse, og i denne omgang har man slet ikke kendt sin besøgelsestid.

Således har man altså nu tabt terrinen og er årsag til en udvikling, som faktisk ingen af parterne på arbejdsmarkedet har ønsket. Når det økonomiske råd i sin vurdering anfører, at man kan forvente en produktivitetstigning på 3-4 pct. i 1963 og formentlig en tilsvarende stigning i 1964, mener man selvfølgelig hermed, at der vil ske en reel forbedring af den samlede nationalindkomst — det er nationalindkomsten i faste priser.

Stigningen i nationalindkomsten i løbende priser har i de seneste år været betydelig større, vel ca. 10 pct. pr. år. Når derfor Dansk Arbejdsgiverforening vil tage dyrtidsportioner, man slet ikke kender, med ind i beregningerne med hensyn til konsekvenserne af lovforslagets § 3, må heller ikke den beløbsramme, man skal gå ud fra, være baseret på en 3-4 pct.s stigning, men selvfølgelig på en betydelig højere. Derfor ville det have været rigtigt, om Dansk Arbejdsgiverforening havde holdt hele dyrtidsreguleringen uden for spørgsmålet, men når det er rejst, forstår man jo godt, at det er for at anvende de mørkeste farver.

Jeg har forstået, at oppositionen også er blevet ængstelig ved den henvendelse, Dansk Arbejdsgiverforening har fremsendt. Man konkluderer faktisk på den måde, at ændrer man lønstrukturen ved at hjælpe de lavtlønnede, sætter man blot en lønbevægelse i gang over hele lønfronten; det vil efter oppositionens opfattelse betyde, at vi forhøjer vort lønniveau og forringer vor konkurrenceevne, og navnlig, som man siger, når vi ikke samtidig er i stand til at forhøje vor produktion, vil det skabe os stigende vanskeligheder.

Nu kommer vi sikkert ikke bort fra, at lovforslaget for arbejdsmarkedets vedkommende ikke betyder totalt lønstop, men det har jo heller ikke været tilsigtet fra Dansk Arbejdsgiverforenings side, da man tilbød Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund at forlænge overenskomsterne

[Hans Rasmussen.]

uændret. Selv om man ønskede at udtage den automatiske dyrtidsregulering i de nu-gældende overenskomster, er der jo netop på en række områder muligheder for løstigninger i overenskomstperioden. Man kan heller ikke forlange, at regeringen og lovgivningsmagten skal gå videre i sin stramning over for lønmodtagerne, end man fra den ene hovedfaktor, Dansk Arbejdsgiverforening, har stillet krav om.

I de udredninger, der foreligger om overenskomsternes lønstruktur, lægger man efter min opfattelse hovedvægten på det markeds-mæssige område og ikke så stærkt på aflønningsformen, som man jo nu navnlig fra oppositionens side vil trække frem som noget meget afskrækkende. Her glemmer man inden for oppositionen at tage lovforslagets bestemmelser i betragtning, hvori det klart er udtrykt, at det er de overenskomstmæssige normal- og minimallønsatser samt kvindernes dyrtidstillæg, der skal forhøjes. Dernæst indeholder bemærkningerne til lovforslagets § 3, sidste stykke, en forudsætning om, at der ikke på grundlag af de forhøjede normal- og minimallønsatser sker en almindelig forhøjelse af lønniveauet, hvilket også er bekræftet i betænkningen. Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund har erklæret sig indforstået hermed.

Det er altså en helt ny situation, vi strukturelt på lønområdet står over for. Fagbevægelsens folk har erkendt, at det i denne omgang drejede sig om at komme de lavtlønnede til hjælp; det kan nu engang ikke ske gennem socialpolitiske foranstaltninger, således som man fra visse sider har ønsket, for det ville blot medføre, at arbejdsgiverne konkurrerer om at opnå en billig arbejdskraft, der kan få et tilskud fra staten, og det vil samtidig være en urimelig og forvirrende politik såvel lønmæssigt som socialt at give sig i kast med. Når de overenskomstmæssige satser faktisk er så lave, som tilfældet er, både for de ufaglærte og for de faglærte arbejdere, kan jeg ikke se, at et eller andet tillæg til disse satser ud fra den beløbsramme, der er stillet til rådighed, kan komme til at influere på de arbejderes fortjeneste, som de overenskomstmæssige satser kun er et fiktivt begreb for. En forhøjelse af mindstelønsatserne kommer i hvert fald ikke til at influere på akkordfortjenesterne,

medmindre man i det andet overenskomstår kunne tænke sig at anvende beløbet til forhøjelser navnlig af de akkordsatser, der er helt ude af kurs og ikke giver en rimelig fortjeneste.

Det er blot kedeligt, at de to afgørende faktorer på det danske arbejdsmarked ikke har kunnet finde en løsning af lavtlønsproblemerne, ej heller på de forskudsudbetalinger, som gives akkordarbejderne, inden akkorderne opgøres. Det er problemer, som man i vore nabolande Norge og Sverige har været meget opmærksom på, for efterhånden som arbejdslønningerne er steget, har man også forstået i disse lande, at de overenskomstmæssige satser skulle bringes i bedre overensstemmelse med de udgående fortjenester, og det er navnlig herom, man i de seneste forhandlinger i disse lande har koncentreret sig. Der kan derfor ikke være noget forkert i, at de arbejdere, som er henvist alene til at arbejde efter overenskomstens nøgne lønsatser, skal have en forhøjelse, uden at dette bringer lønmassen i skred.

Når det drejer sig om jernindustrien, som i høj grad har været draget ind i drøftelserne om det bevægelige lønsystem, er det dog helt givet, at man ikke gennem en lov kan sætte systemets funktioner ud af kraft. Inden for jernindustrien plejer man ikke ved overenskomstafslutningen at opnå generelle løntillæg; sådanne krav ordnes ved forhandlinger i overenskomstens løbetid på de enkelte virksomheder. Men lønfremgangen inden for jernindustrien har i øvrigt været relativt beskeden gennem de sidste to år set i forhold til de tillæg, der blev givet ved forligsinstitutionens medvirken gennem mæglingsforslaget i 1961.

Det siger sig selv, at når der, som tilfældet var i 1961, gives så uensartede tillæg som fra 40 øre helt op til 80 øre pr. time, kan det fremkalde en almindelig utilfredshed. Man vil da på de steder — jeg tænker her på jernindustrien — hvor der ikke blev opnået generelle tillæg, søge at tage sig til gode for at komme på linje med de øvrige arbejdere. Men procentvis er dette knap nået på nuværende tidspunkt. Hvad angår de tillæg, der blev givet inden for områder, der ligger uden for Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund, f. eks. de liberale erhverv og mange andre

[Hans Rasmussen.]

områder, var det jo tillæg, der gik helt op til en snes procent eller mere. At noget sådant skaber utilfredshed og sætter en stigende dynamik i gang for at opnå noget tilsvarende inden for Dansk Arbejdsgiverforenings område, må enhver kunne forstå. Noget sådant sker ikke denne gang, for der vil ikke blive givet generelle tillæg, i hvert fald ikke før i andet overenskomstår, hvor de jo bliver af en meget mindre størrelse.

Det er rigtigt, at jernindustrien har et bevægeligt lønsystem, som ingen kan være interesseret i at sætte ud af kraft, idet jernindustriens lønninger afpasses nøje efter de gældende konkurrencemuligheder. Når jernindustrien med sit nuværende system er i stand til at afsætte op til 45 pct. af sin produktion til lønnende priser på fremmede markeder og man er i stand til at konkurrere med det masseopbud af varer, som sendes ind over Danmarks grænser fra fremmede landes jernindustrielle virksomheder, kan man ikke komme og fortælle, at lønniveauet inden for den danske jernindustri er ude af balance og skaber dynamik i lønmassen inden for de øvrige erhverv; tværtimod kan man sige, at de givne lønforhøjelser inden for jernindustrien ligger på linje med de forekomne produktivitetsstigninger, og når det er tilfældet, skaber en forhøjet løn i hvert fald ikke en dårligere konkurrenceevne, ligesom den heller ikke udhuler vor økonomi, lige så lidt som den er inflationsbærende.

Oppositionen mener, at man ikke kan standse lønstigninger bortset fra tjenestemændenes. Men her forekommer der vel også lønforhøjelser i form af anciennitetstrin, som det må være rimeligt også kan forekomme på hele det private arbejdsmarked.

Når man inden for de forskellige områder er gået over til anvendelse af moderne arbejdsstudier, tidsstudier og indførelse af bonusordninger, er dette jo direkte knyttet sammen med produktivitetsudviklingen. Der er sikkert ingen, heller ikke blandt oppositionens folk, der kunne tænke sig at sætte en stopper for en forøgelse af vor produktion, og det går regeringsforslagene heller ikke ud på. Det er mit indtryk, at arbejdsgivere, der arbejder praktisk i deres virksomheder, heller ikke vil godkende de teoretiske oplæg,

som Dansk Arbejdsgiverforening er kommet med, til og med i en periode hvor der på mange områder i vort erhvervsliv, måske bortset fra byggeriet, er en vigende tendens.

Der er vist ikke noget fornuftigt menneske, der tror, at noget system vil blive ødelagt, blot fordi vi forhøjer mindstebetalingen ved timelønsarbejde i jernindustrien, som i dag er 234 øre plus det gældende dyrtidstillæg, der udgør 272 øre, d. v. s. en timeløn på 506 øre eller en ugeløn for 45 timers arbejde på 227 kr. og 70 øre.

Selv om disse ikke alt for godt betalte arbejdere får et tillæg, vil det ikke have nogen som helst indflydelse på de arbejderses timefortjeneste, der i dag ligger på et helt andet niveau, ej heller på akkordfortjenester, der ingen forbindelse har med mindstebetalingen for timelønsarbejde. Dertil kommer, at minimallønningerne er udtaget af jernindustriens overenskomster, og de forhøjelser, der således bliver tale om, kommer ikke til at influere på de fastsatte timelønninger, som kan være en rettesnor for akkordfortjenesterne. Navnlig kan de ikke blive det, når lovforslaget så klart udtrykker, at lønniveauet ikke må bringes i bevægelse på grundlag af den hjælp og håndsækning, der ydes de meget lavtlønnede arbejdere inden for vort erhvervsliv.

Derimod kunne der måske nok være nogen grund til at vende sig imod nogle af de bestemmelser, der indeholdes i de klausuler, som visse arbejdsgivere søger indsat i kontrakterne, navnlig inden for byggeområdet. Selv om der inden for forskellige virksomheder ikke forekommer nogen lønglidning for arbejderne, ser det ud til, at adskillige virksomheder alligevel sikrer sig en bestemmelse om, at der tages forbehold over for enhver lønglidning i byggeperioden på grundlag af Arbejdsgiverforeningens lønstatistik. Dette kan betegnes som særlig fremmede for prisstigningstendenser. Her tager altså arbejdsgiverne et forbehold over for lønglidninger, som slet ikke forekommer i deres egen virksomhed, hvilket vil sige, at de tilgodeser sig en langt højere avance, end det oprindeligt var hensigten og nødvendigt. Mon ikke sådanne arbejdsgivere er med til at fordyre husbyggeriet og dermed de nye lejligheder, en fordyrelse, som igen medfører stigende lønpres fra dem, der skal bo sådanne steder? Måske skulle

[Hans Rasmussen.]

Dansk Arbejdsgiverforening hellere tænke på sådanne klausuler, fremfor de alt for afbødende og intetsigende henvendelser om, at når lønmassen skal bringes i ro, så må udbytter og avancer heller ikke kunne stige. En klausul som den, jeg nævnte, er jo særlig sprængstof til de forøgede priser, der igen bringer gang i prisbevægelserne, men denne side af sagen hæfter man sig mindre ved, når man bare bliver fri for at give tillæg, selv til de arbejdere, som ikke kan leve af deres løn, hvad man jo åbent fra oppositionens side har indrømmet.

Når man fra alle sider har udtalt almindelig forståelse for løsningen af de lavtlønnedes problemer ved overenskomstforhandlingerne i denne omgang, vil det i øvrigt være rimeligt at illustrere, hvor mange det drejer sig om.

Ifølge den af Dansk Arbejdsgiverforening udarbejdede lønspredningsstatistik har inden for jernindustrien 1,4 pct. af de beskæftigede, svarende til 600 faglærte arbejdere, en fortjeneste på akkord og timeløn tilsammen på under 275 kr. om ugen. Der tænkes her på ugeførtjenesten efter 1. marts i år, altså inklusive det dyrtidstillæg, der blev ydet fra denne dato. For de ufaglærte mandlige arbejdere inden for jernindustrien er de tilsvarende tal 25,5 pct., svarende til 10.400 mand. Man må endda her tage i betragtning, at det gælder inden for et system, hvor lønningerne i overenskomstperioden kan bevæge sig.

Naturligvis drejer det sig ikke alene om jernindustrien, og vender vi os derfor til samtlige overenskomstområder inden for Dansk Arbejdsgiverforening, viser det sig, at 3,8 pct. af de faglærte og 31,7 pct. af de ufaglærte mandlige arbejdere ligger under den nævnte ugeførtjeneste på 275 kr. Dette svarer til henholdsvis 3.400 faglærte og 42.900 ufaglærte arbejdere.

Når vi dernæst vender os til de kvindelige arbejdere, ser vi, at 70,6 pct., svarende til 7.900, inden for jernindustrien tjener

under 250 kr. om ugen, og tager vi hele kvindernes område i betragtning, drejer det sig om 75,9 pct. eller i alt 41.700 kvinder.

Når der således kun er 20-25 pct. af de kvindelige arbejdere, der tjener over 250 kr. om ugen, er der ingen, der skal komme og fortælle os, at selv om man forhøjer kvindernes dyrtidstillæg, vil det give mindste mulighed for afsmitning. Man skal samtidig være opmærksom på, at her er virkelig tale om lavt lønnede arbejdere.

Som nogle gange gentaget er der en udbredt forståelse blandt lønmodtagerne for, at vi denne gang skal føre en lønpolitik efter den solidariske linje. Det må åbent erkendes, at der ikke er så forfærdelig meget ved at presse lønniveauet i vejret, når priser, avancer og skatter hurtigt følger efter. Når hele dette kredsløb bringes i ro, vil der heller ikke — og slet ikke i den nuværende situation — være basis for at regne med nogen stærk længsindighed. Såfremt arbejderne har sikkerhed for, at de selvstændige erhvervsdrivende også vil resignere og ikke gennem pris-, udbytte- og avanceforhøjelser sætte deres indkomstforøgelser i skred, hvilket lovene om pris-, avance- og udbyttestop skal være en garanti imod, vil lønmodtagerne også lettere kunne af finde sig med en lønstabilisering som den, det foreliggende lovforslag skulle være garant for.

Naturligvis kan ingen forvente, at der i overenskomstperioden ikke kan forekomme lønbevægelser. Den fortsatte tekniske udvikling med rationalisering, strukturændringer, ændrede produktionsmetoder, arbejds- og tidsstudier og omplacering af lønmodtagere til mere betroet og kvalificeret arbejde må naturligvis medføre regulering af deres lønninger. Det kollektive overenskomstsystem indebærer jo også i et vist omfang indtægtsstigninger i overenskomstperioden gennem anciennitet, kvalifikation og due-lighed samt gennem lønsystemer, som direkte er knyttet til produktivitetsudviklingen.

[Hans Rasmussen.]

Der kan således ikke være grundlag for at regne med de afsmitningsstørrelser, som Dansk Arbejdsgiverforening har peget på; påstandene er ikke realistiske, men mere afværgeforanstaltninger, som skal hindre lovforslagets gennemførelse.

Jeg kan som nævnt på socialdemokratiets vegne tiltræde det foreliggende lovforslag om forlængelse af de kollektive overenskomster med de mindre ændringer og tilføjelser, der under udvalgsbehandlingen er bragt i forslag. Arbejdsministeren har stillet et ændringsforslag til lovforslagets § 3, stk. 3, 1. punktum, hvori det tydeliggøres, at den i lovforslagets § 3, stk. 1, omtalte beløbsramme på i alt 68 mill. kr. for 1963-64 suppleres med en yderligere beløbsramme på indtil 139 mill. kr. i 1964-65, således at den samlede beløbsramme for 1964-65 bliver 207 mill. kr. og den samlede beløbsramme for de to år tilsammen 275 mill. kr.

Endvidere vil jeg pege på ændringsforslaget til lovforslagets § 5, som vedrører den efterlønsordning, der i folketingsåret 1963-64 skal fremsættes lovforslag om. Jeg er helt enig i, at der i det sagkyndige udvalg, som skal nedsættes til forberedelse af dette lovforslag, skal være en repræsentant for Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger, idet denne forening langt mere beskæftiger sig med pensionsproblemer på det private arbejdsmarked, end tilfældet er for Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer, som i henhold til lovforslaget får en repræsentant i dette udvalg.

Derimod kan mit parti ikke tilslutte sig, at forhandlingerne mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund — som af socialistisk folkeparti gennem et dagsordensforslag foreslået — optages på ny, og vi må vende os herimod.

Hvad angår forslag til lov om pris- og avancementstop, forslag til lov om udbyttebegrænsning og forslag til lov om indseende med priser, vil oppositionen heller ikke medvirke til disse lovforslags gennemførelse. Nu må man da kunne forstå — det gælder også det erhvervsliv, der bliver omfattet af denne lovgivning — at skal vi have en vis stabilisering af lønmodtagernes indtægter, kan vi

ikke lade den anden part inden for landets økonomiske liv beholde sin frie dispositionsret; det har jeg allerede gjort visse bemærkninger om.

Jeg har forstået, at der mellem oppositionen og regeringspartierne er stærke principielle uoverensstemmelser, og at det ikke under udvalgsbehandlingen har været muligt at bøje meningene mod hinanden. Men det hjælper jo ikke, om vi på disse områder fremsætter forslag, der er betydningsløse, hvad angår reguleringen af nogle af de vigtigste områder inden for vort økonomiske liv, navnlig prisområdet.

Oppositionen har udtrykt tvivl med hensyn til administrationen af den foreliggende lovgivning; heroverfor har regeringspartierne præciseret, at et prisstop kun kan administreres i en kortere periode, og loven kan da også ophæves ved kgl. anordning. Når oppositionen har så store betænkeligheder med hensyn til administrationen af denne lovgivning, er det mærkeligt, at de samme betænkeligheder ikke kommer til udtryk, når det drejer sig om virkningsfuldt gennem en voldgift at holde arbejdernes fortjenester nede; det må da siges at være stærkt pres på lønmodtagerne, når man ved en overenskomstafslutning endog ved lovgivningsmagtens hjælp, hvor der på mange områder er sket en stærk produktivitetsudvidelse, kun vil tilgodese de lavtlønnede arbejdere.

Nu er det måske rigtigt, at det kan være vanskeligt at kontrollere prisbevægelsen, men da kravet om prisstop navnlig er rejst fra de lønmodtagere, der drages ind under lovgivningen om de kollektive overenskomster, og som vel udgør hovedmassen af handelslivets kunder, må man også gå ud fra, at kunderne bliver mere kritiske og undersøgende over for prisbevægelser, navnlig i opadgående retning, på de forskellige varer. Når der er dekretet prisstop af kortere varighed, bliver det vel forholdsvis få undersøgelser, der kan foretages i prisstopets levetid, selv om der af monopoltilsynet kan foretages visse stikprøver for herigennem at få et billede af bevægelserne i prismassen.

Når lovgivningen tilsigter at holde indtægtsmassen i ro, må også erhvervslivet være interesseret i at holde priserne i ro,

[Hans Rasmussen.]

og forhåbentlig vil kunderne i høj grad kunne medvirke hertil, uden at det skal tage retning af et almindeligt angiveri.

Fra de erhvervsdrivendes side har man navnlig peget på 2 problemer, hvad angår prisstoploven og loven om indseende med priser. Her har man været meget utilfreds med, at det var kostprisen, der var lagt til grund for prisansættelsen, hvorimod man fandt, at for at dansk erhvervsliv ikke skulle begynde en spekulation ved at eksportere billigt indkøbte lagre i tilfælde, hvor verdensmarkedets priser er stigende, og i stedet indføre nye varer, indkøbt til højere priser, måtte genanskaffelsesprisen kunne lægges til grund. Heri er erhvervslivet blevet imødekommet af handelsministeren, som i forslag til lov om indseende med priser, § 2, stk. 3, giver mulighed herfor. Det er altså et ændringsforslag til lovforslaget, som er tiltrådt af regeringspartierne.

Jeg kunne måske i denne forbindelse spørge den højtærede handelsminister, hvad det vil betyde, hvis varepriserne ved genindkøb var faldet stærkt og man ikke havde taget hensyn hertil i sine udsalgspriser. Skulle kunderne da have refunderet, hvad de i så fald havde givet for meget? På den anden side forstår jeg meget godt, at når man i øjeblikket har et stort sortiment af varer, kan der være en tendens både til stigning og fald, og stort set kan det vel i sig selv indeholde en rimelig balance.

I den henvendelse, der er kommet til udvalget fra Industrirådet, har man udtalt, at det ikke skulle være påkrævet at indføre et nyt kontrolsystem for dansk industris priser, fordi industriens konkurrence på hjemmemarkedet med importerede varer er blevet forstærket gennem den stigende liberalisering, de foretagne toldnedsættelser og den stadig stigende varerigelighed. Her ser vi igen, at når lovgivningen bevæger sig ind på det frie erhvervslivs territorium, er man afvisende og viser tænder, medens man er mere fredsommelig, så lang tid det drejer sig om at tæmme lønmodtagerne på arbejdsmarkedet.

Over for Industrirådets anbringende bør det dog bemærkes, at man ikke generelt kan tale om varerigelighed, som har bevirket, at konkurrencen altid har kunnet

holde prisudsvingene inden for anstændige rammer. I henhold til bemærkningerne fra formandskabet i det økonomiske råd har det frie erhvervsliv — det gælder industrien såvel som handelen — heller ingen grund til at klage, tværtimod har de forøget deres indtægtsmuligheder endnu mere end lønmodtagerne, så selv om man i en vis periode skulle blive udsat for en uønsket kontrol, burde man tage en sådan med oprejst pande i stedet for at hensynke til den sædvanlige klagesang.

Baggrunden for omsætningsforliget og det indgreb, der nu foretages, er netop, at indkomsterne er steget mere end produktionen, og dette har medført, at efterspørgslen efter varer og tjenesteydelser har været større end tilgangen af varer på markedet. Herigennem har det været muligt at beregne sig de højere priser, der har afsat sig i erhvervslivets højere fortjenester.

Oppositionen, venstre og de konservative, har indstillet lovforslaget om indseende med priser til forkastelse med den begrundelse, at der skulle være enighed om en helhedsløsning, som effektivt sikrede mod generelle indkomststigninger. Den opfattelse har oppositionen selvfølgelig lov til at have, men vi er dog bedre tjent med, at regeringen gør et virkeligt forsøg her, end at vi stadig skal blive ved med at kives om, hvilke foranstaltninger der skal bringes i anvendelse, og ikke formår i fællesskab at fremsætte nogle forslag herom. Selv om jeg gerne havde ønsket et bredt flertal for lovforslagene her i tinget, så viser det sig jo, at f. eks. omsætningsforliget kom til at indebære væsentlige mangler, også i erhvervslivets øjne, navnlig på grund af det politiske tovtrækkeri, som særlig det konservative folkeparti indlod sig på.

Sådan som jeg har opfattet pris- og avancelovforslagets formulering, henvender loven sig direkte til erhvervslivet og angiver klare retningslinjer for, hvornår og i hvilket omfang der må foretages prisforhøjelser. I alle sådanne tilfælde skulle det ikke være nødvendigt, at der sker henvendelser til monopoltilsynet. Da loven derudover angiver, hvad der skal forstås ved bruttoavance, vil den næppe medføre, at monopoltilsynet i synderlig grad kommer til at beskæftige sig med fortolkningsspørgsmål. Monopoltilsynets væsentligste arbejde

[Hans Rasmussen.]

bliver at kontrollere, at priser og avancer ikke forhøjes mere end tilladt, og jeg har allerede henvist til en stikprøvekontrol. Som sagt vil det heller ikke være nogen forbrydelse, om kunderne selv er opmærksomme på priserne på de forskellige varer.

Mindretallet peger specielt på lovforslagets § 1, stk. 3, og mener, at denne bestemmelse må anses for at være uegnet til at opfylde det tilsigtede formål: at hindre pris- og lønstigninger.

Med hensyn til at forhindre uønskede prisstigninger angiver lovforslagets § 1 de retningslinjer, der må følges, og jeg mener, at administrationsbesværlighederne er til at overse, således at priskontrollen kan håndhæves.

Lønstigninger er der jo også taget hensyn til i lovforslaget om forlængelse af de kollektive overenskomster, men ved den procedure, der er ført dels fra arbejdsgiver-side, dels nu af oppositionen, er det, ligesom man gennem sine eksempler søger fremmet en stigning på lønområdet. Hvis der ikke mellem de to hovedorganisationer på arbejdsmarkedet bliver enighed om at fordele beløbene til de overenskomstnæssige satser, så kunne jo navnlig Dansk Arbejdsgiverforenings skrivelse været et udmærket procedurmiddel anvendt af arbejderne i overenskomstnævnet, som så med bindende virkning må træffe beslutning om lønsatsernes fastsættelse.

Socialistisk folkeparti kan godt medvirke til pris- og avancestoplovforslagets fremme, men mener dog, at § 1, stk. 4, om fastsættelse af bruttoavancen bør ændres. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen hævder, at mange af de råvarer, industrien bruger, købes i enheder, der dels på grund af forarbejdsningsmåden, dels på grund af klimatiske forhold giver et stærkt vekslende udbytte af færdigvarer pr. enhed af de indkøbte råvarer. I sådanne virksomheder bliver bruttoavancen stærkt svingende, og hverken virksomhederne eller andre kan med sikkerhed sige, hvad den lovlige bruttoavance er pr. enhed færdigvare. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har derfor foreslået indsat et nyt stykke, som siger:

„For industri- og håndværksvirksomheder må overskuddet med tillæg af

betalte renter af lånt kapital i forhold til den nødvendige investerede kapital ikke være højere i regnskabsåret 1963, end det var i det foregående regnskabsår.“

Det er min opfattelse, at denne formulering både er uheldig og unødvendig. Den er uheldig, fordi der opereres med renter af den nødvendige investerede kapital. Hvad der skal forstås herved, er vanskeligt at sige, idet den kapital, der er investeret i de forskellige virksomheder, selv inden for samme branche, kan være meget forskellig.

Formuleringen er også unødvendig, for bruttoavancebegrebet i lovforslagets § 1, stk. 4, svarer til det almindeligt anvendte begreb, og det må formodes, at såvel de erhvervsdrivende som monopoltilsynet vil være bedst i stand til at arbejde med dette almindelige begreb.

Når det drejer sig om lovforslaget om indseende med priser, kan jeg bl. a. henviser til, hvad jeg sagde ved første behandling.

Under udvalgsbehandlingen har man i § 2, stk. 3, foreslået, at der blandt de omkostninger, der skal tages hensyn til, også medtages omkostninger — som jeg tidligere har præciseret — ved genindkøb. Monopoltilsynet har så muligheder for at afveje, hvorvidt det er indkøbsprisen eller genindkøbsprisen, der skal lægges til grund. Det er et almindeligt kalkulationsprincip i vide kredse af erhvervslivet at bruge genanskaffelsesprisen, og denne tilføjelse kan altså anbefales fra socialdemokratiets side.

Oppositionspartierne indstiller også dette lovforslag til forkastelse, og deres kommentarer findes i betænkningen.

Socialistisk folkeparti fremsætter sit eget underændringsforslag, hvori det fastsættes, hvor stort et overskud monopoltilsynet maksimalt må tillade. Forslaget går ud på, at overskuddet, inkl. betalte renter af lånt kapital, ikke må overstige 8 pct. Om de 8 pct. er passende, kan jo altid diskuteres. Men vil en således fastsat sats ikke fastlåse avancen til en bestemt størrelse, uanset at risikoen i de forskellige brancher kan medføre rimeligheden af vidt forskellige avanceprocenter? Regeringspartierne kan ikke medvirke til dette ændringsforslags gennemførelse.

Hvad angår lovforslaget om udbytte-

[Hans Rasmussen.]

begrænsning er ændringsforslagene til § 1, stk. 1 og 2, udelukkende af redaktionel karakter og giver ikke anledning til bemærkninger.

Ændringsforslaget til § 5 har til formål at give ministeren bemyndigelse til at træffe den mest hensigtsmæssige ordning med hensyn til kontrollen med lovens overholdelse. Det må være rigtigt, at ministeren får en sådan bemyndigelse, og ændringen kan vel ikke give anledning til særlige bemærkninger.

Det væsentligste ændringsforslag til lovforslaget er det, der angår § 1, stk. 3. Her tages hensyn til, om aktiekapitalen inden for de 3 før 1. marts 1963 senest afsluttede regnskabsår er udvidet ved kontant indbetaling eller ved konvertering af gæld. For så vidt dette er sket, kan udbyttebeløbene ved udregningen af gennemsnitsudbyttet forhøjes til de beløb, de ville have udgjort for de enkelte regnskabsår med de for disse gældende procentsatser, såfremt udvidelsen havde fundet sted ved periodens begyndelse.

Ændringsforslaget indebærer altså, at en virksomhed, der har udvidet sin aktiekapital inden for et af regnskabsårene før 1. marts 1963, får muligheder for at forhøje udbyttet svarende til den aktiekapitalsudvidelse, som har fundet sted. Det er sikkert logisk, at virksomheder, der før den 1. marts 1963 har forøget deres aktiekapital, får muligheder for en forholdsmæssig forhøjelse af udbyttet. Dog gælder det på ingen måde for friaktier, og i øvrigt er der jo også forbud mod 2 år fremefter at udstede friaktier.

Når socialistisk folkeparti er kritisk over for udbyttebegrænsningsloven med henblik på, at loven en skønne dag udløber, er det vist at tage sorgerne på forskud, og jeg synes, det er en meget dårlig motivering for at fremsætte kritik, da vi jo på arbejdsmarkedet, i erhvervslivet og her i folketinget får lejlighed til at følge de økonomiske forhold, indtægtsudviklingen, udbytteudviklingen og prisudviklingen. Skulle alle disse faktorer i det økonomiske liv ikke ændre sig til det bedre, så vi opnår en god betalingsbalance og dermed en vis størrelse af valutareserver, kan jeg ikke se rettere, end at lovgivningsmagten igen må beskæftige sig med disse

problemer. Men den tid, den sorg, og det er i øvrigt min tro, at disse regler som helhed vil have den tilsigtede gavnlige virkning.

Socialdemokratiet er tilfreds med de bemærkninger, den højtærede handelsminister i betænkningen har fremført om de virkninger, loven om pris- og avancementstop kan have på byggeområdet, navnlig hvad angår byggematerialerne. Loven kan også gribe ind på sagfører- og arkitekthonorarer, da disse grupper indtægter selvfølgelig også må stilles i ro.

Jeg kan således på mit partis vegne give tilslutning til ændringsforslag nr. 1 til lovforslag om pris- og avancementstop, hvor man i stk. 3, 9. og 11. linje, foreslår ordene „§§ 2, 3 og 4 i lov om forlængelse af kollektive overenskomster“ ændret til: „§§ 1-4...“. Jeg mener, at ændringsforslaget er bedre dækkende — måske er det dog væsentligt af redaktionel karakter. Derimod kan mit parti ikke medvirke til de af et mindretal, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, stillede ændringsforslag nr. 2 og nr. 3. Mit parti kan medvirke til den højtærede handelsministers ændringsforslag nr. 4, der tager sigte på udøvelsen af kontrolforanstaltningerne.

Hvad angår forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v., kan mit parti give tilslutning til ændringsforslag nr. 1 til § 1. Vi kan også medvirke til ændringsforslag nr. 2 til § 1 og til ændringsforslag nr. 3 til § 1, som jeg allerede har redegjort for. Endelig kan vi give tilslutning til ændringsforslag nr. 4 til § 5, stk. 1, som går ud på, at handelsministeren efter forhandling med finansministeren fastsætter de nærmere bestemmelser om kontrollen med lovens overholdelse, og bemyndiger til at påbyde indsendelse af oplysninger om beregningen af udbytter, vederlag m. m. Ligeledes kan vi medvirke til ændringsforslaget vedrørende stk. 2 i samme paragraf angående de bestemmelser, der skal bringes i anvendelse, hvis oplysninger ikke indsendes.

Jeg har nu haft lejlighed til at fremkomme med bemærkninger om lovforslagene og ændringsforslagene og har heri givet udtryk for mit partis stilling til lovkomplekset med de ændringer, der er foretaget under udvalgsbehandlingen.

Selv om det havde været ønskeligt, at en sådan helhedsløsning var blevet bakket

[Hans Rasmussen.]

op af et bredt flertal i det høje folketing, er det nu min opfattelse, at når regeringen har forhandlet til forskellig side og herefter indarbejdet sine både principielle og lov-mæssige betragtninger i det sæt af lovforslag, som vi behandler, må det være rigtigt, at de søges gennemført ved det flertal, der i folketinget kan medvirke hertil. Det er dog givet, at der knytter sig en lang række problemer til iværksættelse af generelle lovforanstaltninger, når det drejer sig om løn-, pris-, avance- og udbyttestabilisering.

Skal der imidlertid være mening i tingene, kan man ikke rive nogle enkelte af disse lovforslag ud af deres sammenhæng, og derfor tror jeg som sagt ikke, at nogen del af befolkningen, hverken lønmodtagerne eller de erhvervsdrivende, ligefrem vil give udtryk for nogen særlig begejstring; men befolkningen vil sikkert forstå, at det her drejer sig om at skabe den fornødne balance i landets økonomiske liv.

De modsatte synspunkter, som dels den borgerlige opposition, dels socialistisk folkeparti — vel nok tynget af kommunisterne på arbejdspladserne — gennem deres betragtninger giver udtryk for, giver et fingerpeg om, at regeringsforslagene har fundet den midterlinje, der kan opnå tilslutning fra størstedelen af den danske befolkning.

Jeg har ikke ønsket om, at man skal gå videre med en lovgivning af denne art, og derfor må jeg sige, at kunne den blive af midlertidig art, ville meget sikkert være vundet for os alle.

Men der er nu én ting, som oppositionen bør skrive sig bag øret, og det er, at jo mere den fremturer i sin tankegang om at bringe tvungen voldgift i anvendelse over for lønmodtagerne, jo mere må den også forvente, at man fra lønmodtagernes side — og det gælder specielt fra socialdemokratiet og dansk fagbevægelse — vil sætte ind med kontrollerende foranstaltninger over for indkomstdannelsen inden for det frie erhvervslev. Derfor er det ikke usandsynligt, at den lille politik, som navnlig den konservative gruppes formand, det ærede medlem hr. Poul Sørensen, har gjort sig til talsmand for, når det drejer sig om lønmodtagerne, ikke er til gavn for de frie interesser, som det ærede medlem foregiver at pleje. Det er ikke utænkeligt, at sundt tænkende menne-

sker vil stille sig uforstående over for, at de konservative, samtidig med at de kræver indførelse af tvungen voldgift, også taler så højt om det frie såkaldt liberale erhvervs velsignelsesrige gerninger.

Alle kan se, at disse haltende standpunkter ikke står særlig godt til hinanden, og det er måske navnlig herom, den politiske diskussion om vor økonomiske politik et stykke tid fremefter vil samle sig.

Axel Kristensen: Jeg må tilstå, at jeg kan ikke fordrage at tale efter manuskript — jeg gør det heller ikke særlig godt — og da jeg derfor vil have svært ved at putte svar ind på de rigtige steder i mit manuskript, vil jeg begynde med at svare det ærede medlem hr. Hans Rasmussen på noget af det, han har sagt, selv om det berører spørgsmål, jeg også har i mit manuskript.

Må jeg for det første sige, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussens tale klart har vist, at disse emner ikke er egnede for folketinget. Som et af de førende medlemmer i ledelsen af vore fagforeninger har det ærede medlem en så stor viden om disse forhold, som folketingets medlemmer ikke kan have, og derfor vil de heller ikke være i stand til at bedømme rigtigheden eller vægten af det, han netop har udviklet.

Dernæst nævnte det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at jeg i min tale ved første behandling skulle have givet udtryk for ønsket om, at vi blev enige om noget. Det vedstår jeg ganske klart; jeg brugte de ord og vil bruge dem i min tale i dag, at vi var villige til at acceptere ting, som vi ikke var glade for, og som vi mente kunne være uheldige i enkeltheder, hvis blot helheden ville gå i den rigtige retning. Men der har ingen muligheder været for at opnå dette under forhandlingerne.

Dernæst sagde det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at uenigheden jo nok stammede fra fordelingsproblemerne. Det tror jeg egentlig ikke. Vi fra vor side er da ganske klar over, at den forøgede produktivitet og forøgede velstand selvfølgelig må komme de mennesker til gode, som har en lav levestandard og en lav levestandard. De grupper, som nogenlunde har dækning for et godt forbrug, bør ikke i særlig grad få nytte af produktionsstigningen. Vi har ved første behandling klart givet udtryk for, at vi

[Axel Kristensen.]

gerne ville have, at de lavtlønnedes stilling blev forbedret, men vi tror ikke, at problemet løses på denne måde. Det, vi talte om, at man måske ved børnetilskud kunne klare det, betyder ikke, at vi ønsker, problemet skal løses ad den sociale vej. Vi har fra vor side — det skal jeg komme tilbage til — vist vejen til det rigtige indbyrdes forhold mellem de forskellige arbejdsgruppers lønninger. I denne situation — mente vi — kunne måske noget være klaret ved børnetilskud. Derfor vil jeg bestemt afvise, at årsagen til uenigheden skulle være et fordelingsspørgsmål.

Når man taler så stærkt om fordelingen, kan jeg ikke lade være at pege på, at lønmodtagerne i Danmark i det forløbne år har fået reallønstigninger. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen gjorde opmærksom på, at derudover var købeevnen, altså lønningerne, steget således, at priserne også måtte stige. Der er dog en stor gruppe, og det er de danske landbrugere, som gennem mange år har leveret billigere levnedsmidler til befolkningen end landmænd i noget andet land, som ikke har fået indkomststigninger; de skal bære byrderne ved disse forøgede priser og lønninger, og deres indkomst er ikke til forbrug, men også til investering i deres virksomhed. Det drejer sig i mange tilfælde om lønnen til to mennesker, og de lønstatistikker, vi ser for arbejderne, er kun for ét. Og derfor, hvis man skal tale om fordelings rimelighed i forhold til, hvad den har været før, så må man sige, at fordelingen er urimelig over for denne del af befolkningen. Det er det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, der tvinger mig til at gå ind på fordelingsspørgsmålet, for jeg mener, at hovedvægten må lægges på at skabe sådanne økonomiske vilkår, at vi ikke skal have arbejdsløshed, ikke skal have valutaunderskud. Det er det, sagen drejer sig om og ikke disse detaljer.

Så siger det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at forslaget ligger langt fra voldgift. Ja, det kan man godt sige. Parterne har forhandlet og har ikke kunnet blive enige. Den højtærede statsminister forhandlede med begge parter; han var enig med den ene og fremsatte derfor et lovforslag, som den ene part havde accepteret, og hvorom de ledende fagforeningsfolk siger, at det er

nogenlunde, hvad man kan få ud af det; man tog overhovedet ikke hensyn til den anden parts synspunkter. Det er selvfølgelig ikke voldgift, det erkender jeg, men om det er bedre end voldgift, bliver så et andet spørgsmål.

Det ærede medlem talte om indgreb over for parterne på arbejdsmarkedet, men her er det dog i det væsentlige indgreb over for arbejdsgeberne og ikke over for arbejderne.

Dernæst vil jeg gerne have lov til at gøre opmærksom på, at det ærede medlem begår en fejltagelse, når han taler om oppositionen og tvungen voldgift. Det ærede medlem vil ikke kunne påvise, at jeg har talt om tvungen voldgift en eneste gang under denne debat, ikke en eneste gang; jeg må derfor bede det ærede medlem, når han taler om disse ting, at udtrykke sig lidt mere rigtigt og præcist.

Det ærede medlem talte om indgreb over for lønmodtagerne og over for handelens og produktionens priser. Hertil vil jeg bemærke, at lønmodtagerne får både lønstigning og dyrtidstillæg, og at vi altid har været tilhængere af en monopollovgivning, der kunne gribe ind over for misbrug af markedsfriheden, når den begrænses igennem monopoldannelser. Der foreligger imidlertid ikke en eneste undersøgelse, der dokumenterer, at avancerne og priserne har været urimelige i forhold til udgifterne ved at fremstille og forhandle varerne; der foreligger intet om dette, tværtimod, de foretagne undersøgelser viser, at de ikke er urimelige.

Dernæst gør det ærede medlem opmærksom på, at jernindustrien ikke ved sine overenskomster har generelle løntillæg. Det er noget, man ordner i løbet af overenskomstperioden, og det skal man blive ved med at have lov til, det er altså nu fastslået ganske klart for jernindustriens vedkommende. Altså, for jernindustrien og dem, der har disse lønsystemer, er der i denne lovgivning ikke noget som helst indgreb i deres rettigheder til at sætte lønningerne op i periodens løb. Der blev henvist til, at jeg har sagt, at vi ikke skulle have nogen almindelig lønstigning. Men når man på et stort område som det, der har minimal- og mindstelønninger, har lov til at sætte lønningerne op og vil gøre det — det ærede

[Axel Kristensen.]

medlem hr. Hans Rasmussen har klart sagt, at man vil bære sig ad, som man plejer — så vil det altså sige, at disse store områder, væsentlige dele af arbejdsmarkedet, skal have lønstigninger, samtidig med at andre ikke skal kunne få lov til at indregne lønstigningerne i priserne. Hvilken skævhed og hvilket pres det kan fremkalde, det kan man vel nok få lidt ængstelse ved at tænke på.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, at regeringen ikke kunne fremsætte et lovforslag om kontrol med prisudviklingen, det var virkningsløst. Ja men her mener vi jo netop, at disse lovforslag er aldeles uegnede til at løse den opgave, der er tale om. Det ærede medlem føjede til, at det var da prisværdigt, at regeringen dog gjorde et forsøg på det. Derved kommer jeg til at tænke på sentensen om, at man må hellere ramme ved siden af end slet ikke ramme. Jeg synes, det er det, man prøver på her.

Udvalgsforhandlingerne om de foreliggende lovforslag har væsentlig været en almindelig diskussion om lovforslagernes principper for at se, om der var mulighed for et politisk forlig, således at det, der skulle foretages, kunne ske med tilslutning fra andre end regeringspartierne. Naturligvis måtte vi ved denne diskussion også komme ind på hovedpunkterne i lovforslagene, for det er dem, der angiver principperne. For forslaget om de kollektive aftalers forlængelse drejede det sig derfor særlig om at få fastslået, hvad købeevnen ville blive forhøjet med ved en forlængelse af overenskomsterne, fordi det ikke er et spørgsmål om, hvad man under arbejderne i lønninger, men om, hvorledes den økonomiske stilling, konkurrenceevnen og beskæftigelsen påvirkes heraf.

De pågældende lønforhøjelser og dyrtidstillæggene pr. 1. marts må betyde noget for prisudviklingen i Danmark. Det var væsentligt at få fastslået, hvorvidt tillæggene til de lavt lønnede ville medføre lønafsmitning opad. At dette sidste må besvares bekræftende, er der for os ikke mindste tvivl om. Forholdet er det, at denne gruppe mennesker ikke udelukkende arbejder på timeløn, men på en blanding af akkord og timeløn, og hvis man forhøjer timelønsat-

serne, vil det uden tvivl medføre, at akkorderne også sættes op, dels fordi man mange steder har aftaler om, at der skal være et givet forhold mellem akkordfortjenester og timelønsatser, og dels fordi det er nødvendigt at opretholde forskellen mellem akkordfortjeneste og timeløn, hvis det overhovedet skal nytte noget at have akkorder.

Dette vil ganske givet give betydelige virkninger, og derfor føler vi os helt sikre på, at de 68 mill. kr., der er afsat til de lavt lønnede inden for Arbejdsgiverforeningens og landbrugets arbejdsgiveres område, mindst vil blive fordoblet ved hjælp af afsmitning. Det er klart angivet, at lavtlønstillæggene skal gives til timelønningerne, mindstelønningerne og normallønningerne uanset de produktionsstillæg og personlige tillæg, der måtte være, og det vil sige, at mange, som formelt efter timelønnen er lavt lønnet, men som ikke er det i virkeligheden, vil komme op på et højere lønniveau, selv om det ikke er så store beløb for hver enkelt, og det må få virkning for funktionærer og mange andre lønnede. Der er ingen mulighed for, at dette ikke skulle give en afsmitning. Da endvidere dette område er mindre end halvdelen af hele arbejdsmarkedet, kommer det igen til at betyde, at de 68 mill. kr. mindst skal firedobles. Hermed kommer man op på 270 mill. kr., og hertil kommer så de specielle krav, som parterne er enige om eller vil blive enige om, eller som de vil få voldgiftskendelse for. Hvis det på Arbejdsgiverforeningens område drejer sig om $\frac{1}{2}$ pct., så er det 25 mill. kr. Der må derfor mindst, da vi må gange med 2, regnes med 50 mill. kr. Derved kommer man op på en forøget købeevne på 320 mill. kr. Dyrtidstillæggenes 2 portioner, der for Arbejdsgiverforeningen beløber sig til 140 mill. kr., må ganges efter den sædvanlige opfattelse af disse ting med 4, for at man kan få den samlede virkning, og alene dyrtidstillæggene betyder således en lønstigning på 560 mill. kr. Sammenlagt bliver der altså en lønstigning på 800-900 mill. kr. årlig.

Dette tal mener jeg er ansat meget forsigtigt. Jeg gentager, at dette er ikke en bedømmelse af, om det er rimeligt, at arbejderne får det; det er heller ikke et spørgsmål, om der i overenskomsterne står, at arbejderne skal have dyrtidstillæg, nej,

[Axel Kristensen.]

spørgsmålet er: hvor meget forhøjer vi købeevnen i Danmark med pr. 1. marts d. å.? Det må være det, der har betydning, når vi drøfter den økonomiske stilling og konsekvenserne af, hvad der sker. Det er altså uanset motiverne en realitet, at man efter forslaget forøger købeevnen med 800-900 mill. kr. eller måske mere. Jeg mener, jeg har skønnet meget forsigtigt på dette område. Denne forøgelse vil ske i et marked, hvor købeevnen i forvejen er for stor i forhold til produktionen, hvad der må virke som et pres på priser og lønninger. Denne forhøjede købeevne kan ikke undgå at give prisstigninger. Hovedparten af dette beløb har man jo lov at indregne i avancer og priser efter de foreliggende forslag. Derfor må man regne med, at når vi har den 1. september 1963, vil der yderligere skulle gives dyrtidstillæg. Jeg tør ikke skønne, hvor meget det vil blive, men jeg ved, at der står en rest tilbage fra sidste gang. Når man forøger købeevnen på et tidspunkt, hvor den i forvejen er alt for stor i forhold til varemærket, må det give prisstigning og dermed udtryk i pristallet. Jeg kan ikke se, hvordan dette teknisk skulle kunne undgås.

Når man taler så meget om den produktivitetstigning, som skulle kunne bære disse lønstigninger, kan jeg sige, at det er jo muligt, vi får en produktivitetstigning i dette år, det må man oprigtigt håbe. Hvad kan den blive? Ca. 4 pct. Det vil sige, at den kun virker med 2 pct. for hele produktionen i dette år, og det vil sige, at hovedparten af denne produktionsstigning falder i sidste halvdel af året, hvorimod købeevnen stiger straks og omgående og skal dækkes af prisstigninger, længe inden produktiviteten vil være i stand til at optage den. Der er derfor ingen grund til at tro, at man ved hjælp af loven standser den lønstigning, der er i gang, tværtimod.

Hertil kommer så, at for næste år skal

man yderligere give lønstigninger af ret betydeligt omfang. Der skal af erhvervslivet endvidere ydes ca. 27 mill. kr. mere til sygeløn, og der skal foretages indbetalinger til efterlønninger. Det vil for hele arbejdsmarkedet næppe blive under 80 mill. kr. om året.

Vi er ikke principielt eller menneskeligt eller på nogen som helst måde imod, at disse sociale forbedringer sker. Vi kan da kun ønske, at folk under sygdom kan opretholde deres levestandard. Vi kan være stærkt interesserede i, at der over folkepensionsordningen bygges noget op, som kan gøre, at disse mennesker så vidt muligt kan opretholde deres levestandard, når de bliver gamle. Vi kan have den allerstørste sympati for det. Men det er ikke et spørgsmål om sympati, det er et spørgsmål, om man i den forhåndenværende situation med valutaunderskud, med stigende priser og med købeevnen truet kan gøre disse ting. Hvis det var sådan, at det bare var et spørgsmål om, hvad man ønskede sig, tror man så, at nogen ville nære noget som helst ønske om at sige nej til lønstigninger?

Når jeg har siddet og forhandlet med mine arbejdere — jeg siger mine arbejdere, for det er mine i mere end én betydning — og de har spurgt, om deres lønninger var for store, har jeg svaret: nej, de er for små. Hvis det blot var et spørgsmål om, hvad jeg ønskede, var det ingen sag, men jeg har ikke mere at give end det, vi får ind for varerne. Det er ikke et spørgsmål om følelse, det er et spørgsmål om de reelle muligheder, og dette ønsker jeg stærkt at påpege, når vi taler om disse ting.

Vor valutabeholdning svinder, vor konkurrenceevne svinder, det er det, der skal bremses. Det er dette, der skal lægges om. Det sker ikke ved den lovgivning, vi har til behandling her.

Over for den nævnte forøgelse af købeevnen sætter man så ind med lov om indseende med priser og om forbud mod stigning i avancer og priser. De to lovforslag bygger begge på, at man ikke skal have

[Axel Kristensen.]

lov til at indregne lønglidning eller andre overenskomstmæssige stigninger end dem, der er nævnt i lovforslaget om kollektive overenskomster.

Der er store områder, hvor man i løbet af året normalt har stigninger, nemlig hvor man har minimallønninger eller mindstelønninger, og disse stigninger er ikke overenskomststridige. I det oprindelige lovforslag, vi havde til behandling, måtte disse stigninger heller ikke indregnes i priserne, men i sidste øjeblik er indflydelsesrige folk blevet ængstelige for, at det kunne bremse lønstigningerne i deres område, og derved er der kommet et ændringsforslag, der ser meget beskedent ud. Det siger, at medens man før måtte indregne, hvad der stod i §§ 2, 3 og 4, må man nu også tage § 1 med. Det vil sige alle lønstigninger, som er overenskomstmæssige. Men alle lønstigninger, som aftales mellem arbejdsgiverne og arbejderne, er overenskomstmæssige. Det er der ikke mindste tvivl om. Der er ikke noget i overenskomsterne, der forbyder mig at give lønstigning, og så er det rigtig nok et spørgsmål, om man ikke kan indregne den, når det kommer til stykket.

Over for den lønglidning, som man i hvert fald ikke standser gennem forøgelse af købeevnen, er den enkelte arbejdsgiver, den enkelte erhvervsdrivende i virkeligheden værgeløs. Man kan sige, så meget man vil, at han bør ikke gå med til det, og det mener jeg heller ikke, han bør; jeg mener ikke, man skal gå med til lønglidning, og vi kan tale lige så ondt om disse mennesker, der går med til det, som vi vil, men i virkeligheden er de værgeløse, fordi de står helt alene. Hvis de ikke betaler lønglidning, mister de under de forhold, vi har nu, deres arbejdskraft, og det vil sige, at de mister deres kunder, de kan ikke overholde deres leveringsforpligtelser og kan lide varig skade på deres virksomheder. En erhvervsdrivende vil stå med funktionærer, til hvilke han ikke har arbejdere, og de arbejdere, han mister, vil meget hyppigt være mennesker, som har været ret kostbare at fremskaffe, fordi han har skullet uddanne dem til specialarbejde og lignende, og mister han dem, kan det blive meget svært at få produktionen sat op i igen.

En erhvervsdrivende har ofte ikke andet

at gøre end at acceptere lønglidningen, som han bliver presset til af den forkerte økonomiske udvikling her i landet. Når han ikke må indregne den i priser og avancer — og det må han hverken efter det ene eller det andet af de foreliggende prisforslag — betyder det, at han skal tage af det overskud, han ellers ville have haft på sin virksomhed, til at betale lønglidningerne med. Men hvis det nu var sådan, at han brugte hele sit overskud til at leve for, ja, så kunne vi naturligvis kun beklage ham og også landet, for sandheden er jo den, at dette overskud eller den langt overvejende del mange steder skal bruges til rationalisering, til at fremkalde den forbedring af produktionsapparatet, som senere skal give mulighed for lønstigning uden pristigninger, altså for reallønstigninger. Dette beløb vil blive nedsat under de nuværende og fremtidige forhold, og det vil derfor forringe vor konkurrenceevne og vore muligheder for at hæve levestandarden; forslagene er altså et hårdt angreb på den sundeste opsparring, som findes.

Den lovgivning, regeringen lægger op til på prisernes og avancerens område, vil helt givet, når lønglidningerne fortsætter, betyde, at opsparringen i Danmark væsentligt forringes, og vi får derfor endnu vanskeligere ved at holde en fornuftig rente, og rationaliseringen bliver formindsket til skade for alle, ikke mindst for arbejderne, og vor valutastilling vil ikke blive forbedret ved denne lovgivning. Hvis vi ikke er i stand til at rationalisere, vil vi givetvis, når man skal betale højere løn, miste konkurrenceevnen. Det er også helt urimeligt, at man efter pris- og avancestoploven ikke i sine priser uden videre må indregne rente og afskrivning for rationalisering af en virksomhed, hvis dette betyder, at bruttoavance vokser, hvad der jo ikke er det samme som, at priserne er steget. Man kan meget vel få forøget bruttoavance, selv om man sætter priserne ned, fordi en rationalisering medfører mindre lønudgifter. Denne urimelighed med, at rationaliseringsudgifter ikke må medregnes, såfremt bruttoavance vokser, betyder, at alle de mange virksomheder, som løbende foretager rationaliseringer — og som har kunnet gøre det, fordi de kunne afskrive — nu ikke vil tjene de penge, de skal bruge til rationaliseringen.

[Axel Kristensen.]

Virksomheder, der er i gang med en rationalisering, som ikke bliver færdig før om en måned eller to, og som betyder en væsentlig omlægning, må altså ikke nu indregne udgifterne herved, før de en eller anden gang kan nå at søge monopolerådet om tilladelse til det.

Det er selvfølgelig muligt, at der kan opstå dårlige tider. Det benægter jeg ikke. Der er mange i dansk erhvervsliv, der i dag er bange for, at vi står over for en situation, hvor det kan blive svært at beskæftige befolkningen. I så fald får vi ingen lønglidning, så får vi det, som er meget værre, synes jeg næsten, eller i hvert fald lige så slemt, for det ene fremkalder det andet — lønglidningen fremkalder jo arbejdsløshed — vi får altså ikke lønglidning, heller ikke de dertil svarende prisstigninger, men vi får fattigdom, og det er da en fortvivlet løsning.

Jeg kan ikke sige, at de ting, jeg her har nævnt, vil ske, det afhænger af, hvilke vilkår vort erhvervsliv får udefra. Hvis vi virkelig var i stand til at standse denne forøgelse af købeeften, der er tale om, ville alt dette heller ikke ske; men hvis denne udvikling fortsætter, og hvis der ikke i det, vi nu foretager os, er noget, der kan hindre det, fortsætter lønglidningen, og så bliver følgerne, som jeg har anført. Vi ville meget gerne have haft en virkelig forhandling, virkelig have forsøgt at finde frem til løsninger, der kunne være effektive, men i virkeligheden var de forslag, vi blev stillet over for, et diktat.

Ved første behandling erklærede vi, at vi var villige til endda at tage ansvar for løsninger, der indeholdt enkeltheder, vi ikke syntes om, og som kunne være uheldige, hvis blot helheden kom til at virke rigtigt, så at vi fik en indkomstpause og en prispause, i hvilken man kunne tage fat på at løse opgaverne rationelt, det vil sige fjerne årsagerne til den forkerte økonomiske udvikling. Nu prøver man at hugge bremserne i, men man fjerner jo ikke årsagerne herved. Vi har altså ikke haft nogen mulighed herfor, fordi alt var afgjort, der var ikke noget at forhandle om. Regeringen havde forud forhandlet med De samvirkende Fagforbund og var bundet. Hele dette spil med, at man ville forhandle

og ønskede enighed, var ikke nogen realitet.

Naturligvis medfører vedtagelsen af det foreliggende lovforslag, at der ikke bliver arbejdskonflikter i 2 år, men det er min opfattelse — og altså øjensynlig også det ærede medlem hr. Hans Rasmussens, men måske ud fra forskellige grundsynspunkter; det er muligt, vi ikke er enige om årsagerne — at det er i høj grad forkasteligt, at dette skal ordnes af folkettinget. Det må være helt forkert, at man ved hjælp af stemmesedlen skal bestemme sine indtægter, at staten faktisk skal bestemme indkomsterne i kraft af politisk flertal. Sandheden er, at priserne ude i verden, hvor vi skal konkurrere, bestemmer prisniveauet her, og at lønnen derefter er bestemt af, hvor godt et produktionsapparat man har. Hvis det er godt, kan man producere mange varer pr. arbejder, og så kan man også give en høj løn. Hvis det er mindre godt, må man give en mindre løn. Lønnen er en funktion af det prisniveau, som konkurrencen fastsætter, og af vort produktionsapparats godhed. Det er ikke noget, man kan påvirke på afgørende måde ved hjælp af en stemmeseddel. En højere løn end den naturlige må betales med prisstigning og derfor med risiko for, at vi får arbejdsløshed. Når man har accepteret, at lønniveauet afgøres politisk, vil man efter min opfattelse både ødelægge folkestyret, fordi stemmekøbspolitikken bliver den afgørende, og man vil også ødelægge mulighederne for at få en sund økonomi.

Man har sagt, at vi ikke havde noget positivt at stille op som modforslag, at vi mødte tomhændede. Dette er efter min opfattelse helt forkert. Årsagen til den stilling, vi står i i dag, har vi påvist gang på gang igennem mange år. Det er ikke noget nyt, at vi har valutavanskeligheder. Vi har haft valutakriser gang på gang under socialistiske regeringer, og vi har klart givet udtryk for, hvad vi mente der var forkert. Så tidligt som i 1954 fremsatte vi et forslag om, at der skulle være friere forhold på arbejdsmarkedet. Vi foreslog, at når der var mangel på arbejdskraft inden for de faglærtes rækker, så skulle de ufaglærte have lov til at udføre den del af det arbejde, som de kunne udføre, naturligvis til fagets overenskomstmæssige lønninger. Dette, at der inden for de store

[Axel Kristensen.]

vellønnede områder ikke mere skulle være monopol med mangel på arbejdskraft, ville hindre lønglidning på disse områder, og det er jo lønglidningen på disse områder, der er afgørende. Det, at de lavtlønnede forlod det lavere lønnede arbejde, ville for det første bevirke, at meget ligegyldigt arbejde ikke blev udført, og at de øvrige virksomheder i det lavtlønnede område blev nødt til at rationalisere for at kunne give en højere løn, fordi folk ellers forlod dem og gik andre steder, hvor der produceredes mere pr. arbejder; den samlede produktion og dermed den samlede levestandard ville således stige. Derved ville man have fået et rigtigere indbyrdes forhold mellem de forskellige arbejdergruppers lønninger. Vi ville have løst spørgsmålet om de lavtlønnede, som netop ikke løses ved det foreliggende forslag, fordi den særlige lønstigning, som de lavtlønnede får, som følge af lønglidning, afsmitning, og hvad det i øvrigt er, der sker, nu bevirker forhøjelse af priserne, således at de må aflevere det, de har fået.

Et andet forhold, som er afgørende for landets stilling, er, at opsparingen i Danmark er for lille, og det løbende forbrug er for stort. Når vi i Danmark har den højeste rente, skyldes det jo, at opsparingen er for lille. Denne for høje rente giver forhøjet husleje, forhøjede omkostninger, forringede produktionsmuligheder, forringede eksportmuligheder, og renten kan ikke nedsættes, hvis der ikke bliver et udbud af kapital, så efterspørgslen efter kapital til rationalisering, boligbyggeri o. s. v. kan dækkes. Dette har vi talt om atter og atter. Jeg kan minde om, at vi i 1957 førte hele vor valgkampagne på det spørgsmål, at man måtte ændre skattelovgivningen, således at opsparing blev mulig og blev interessant derved, at det, man anvendte til investering og satte i virksomheder, ikke skulle beskattes på samme måde som det, man forbruger. Der må være en væsentlig forskel på, om et menneske bruger det hele selv, eller om han bruger mindre og derved stiller noget til rådighed for samfundet til boliger o. s. v. Vi har måttet tilkæmpe os hver eneste lille lempelse for opsparingen for at få den fremmet.

Vi måtte ved overenskomsten mellem regeringspartierne og oppositionen acceptere

noget så forkert som, at omsætningsafgiften skulle indregnes i pristallet, hvilket givet ville påvirke pristalsstigningen og dyrtidstillæggene. Dette måtte vi acceptere for at opnå, at skatterne blev flyttet fra indtægt over på forbrug og for i højere grad at overgå til proportionalbeskatning, der jo også er produktionsfremmende, fordi den giver en større interesse for at øge sin indtægt. Det er det konstruktive i skatteomlægningen, der er årsag til, at vi ikke har kunnet fravige den ved det, vi nu har forhandlet om.

Som et tredje område har vi stadig peget på pristalsordningens urimelige virkninger og krævet den erstattet med en regulering, der vel sikrede arbejderne en rimelig andel, hvis velstanden steg i en overenskomstperiode, men som ikke ved at give lønstigning, når priserne steg på grund af lønglidning og lignende, holder inflationen løbende og opretholder og forstærker et overforbrug og dermed giver valutaunderskud. Også ved udvalgsforhandlingerne nu rejste vi dette problem og henviste f. eks. til den norske ordning. Der var ingen mulighed for at tale om disse vigtige ting.

Det fjerde problem, som har interesse i denne sammenhæng, er overenskomsternes afslutning, hvor samfundet ikke kan tillade arbejdskonflikter, der kværker samfundet ved at standse livsvigtige funktioner. Der kan, selv om det helst bør undgås — jeg mener selvfølgelig, at alle konflikter helst bør undgås — ikke være noget afgørende uheldigt i, at man inden for f. eks. tekstilindustrien, porcelænsindustrien eller glasværkerne og lignende får en konflikt, en lockout eller strejke, fordi parterne ikke kan blive enige. I så fald må befolkningen undvære disse ting, og arbejdere og arbejdsgivere må tage den meget store og ubehagelige byrde, det er at have en konflikt, indtil de kan enes. Ud af dette må der komme et lønniveau, hvorunder man kan arbejde. Men man kan derimod ikke finde sig i, at borgerne, fordi folk ikke vil køre brændselsolie ud, skal fryse, eller at elektricitetsværkerne skal gå i stå. Man kan ikke forlange, at borgerne skal finde sig i, at små grupper af mennesker kan beherske samfundet ved at nedlægge deres arbejde. Hvis man formelt opretholder, at man kan gøre noget sådant, og man kun opretholder det formelt, vil arbejdskonflikterne altid

[Axel Kristensen.]

ende her i folketinget. Hvis man derfor vil opretholde den regel, at parterne selv forhandler og ordner deres forhold, så må det tages ud af kampområdet. Hvis man ikke tager disse ting ud, er al talen om, at parterne selv skal ordne deres forhold, simpelt hen noget vrøvl, for sådanne konflikter vil ikke blive tilladt; befolkningen vil ikke finde sig i det, og folketinget må gribe ind.

Jeg ønsker, at parterne i videst muligt omfang ordner deres forhold selv, fordi jeg tror, det er langt det bedste, men så må man også gå ind på vor tankegang og skære disse ting ud af kampområdet. Det har vi fremsat lovforslag om nogle gange, så også her er vi altså kommet med en positiv løsning, og den løsning, vi foreslog, var ikke tvungen voldgift, men at de store områder tilrettelagde retsforholdet og lønniveauet ved fri forhandling på markedet, og at de bundne områder derefter på basis af det ved en domstol — ikke ved en voldgiftsdomstol, men ved en domstol — fik fastsat deres lønninger i niveau med det, der var opnået i det frie marked. Det er noget helt andet end tvungen voldgift.

Vi har endvidere allerede i vor programskitse, der blev offentliggjort ved vort landsmøde sidste år, sat under diskussion, hvorledes man kunne få en forenkling af overenskomstforhandlingerne, således at risikoen for konflikter blev væsentlig mindre og grundlaget for forhandlingerne blev mere realistisk og mere overskueligt end nu. Vi mener, at når overenskomstsituationerne gang på gang ender i folketinget, så må det være berettiget og bedre at lave love, der bevirker, at disse konfliktmuligheder bliver så få og så små som muligt. Det må være rigtigt at lave en lovgivning, som rimeliggør overenskomstforhandlingsmetoderne, der ikke nu efter vor opfattelse er rationelle. Vi har også stadig hævdet, at samfundets virksomhed og udgifter må stå i et rimeligt forhold til produktionen.

På alle disse felter har vi anvist løsninger, og vi står derfor ikke tomhændede. Vi har klart igennem årene påvist, hvor fejlen var, ved at stille forslag til love, og skulle man give os politisk magt til at løse disse opgaver, så ved vi, hvordan vi vil have dem løst, ikke ved de mange, indviklede

statsindgreb, som mange endnu tror er nødvendige, men ved at skabe den frihed, hvorved den liberale økonomiske politik klarer de problemer, som skal klares, igennem sin fine selvregulering, igennem den mekanisme, som det frie erhvervsliv er.

Lad det også være sagt, at man behøver ikke alle disse kunstige indgreb, for at fordelingen i et samfund skal blive rimelig, hvis der blot er den fornødne frihed. Den produktion, som er mulig med moderne teknik, er så stor, at den aldeles ikke vil kunne forbruges af den lille overklasse, der i forvejen har, hvad den behøver. Den store produktion kan kun forbruges af den store almindelige befolkning. Der er tale om at fordoble produktionen. Hvordan skulle den så kunne bruges af andre end dem, der har behov for væsentligt mere forbrug? Derfor behøver man ikke disse kunstindgreb, som man fra socialistisk side med støtte fra radikal side foretager, og som ikke hjælper, men ødelægger balancen.

Det er med beklagelse, vi ser et tidligere liberalt parti som det radikale være med i det, der nu sker. Fra radikal side har man altid hævdet, at man foretrak samarbejde med socialdemokratiet fremfor med de liberale partier her i folketinget, og det gjorde man, fordi man derved ville forhindre, at socialismen slog igennem, at socialdemokratiet alene fik flertallet. Man var bange for, at hvis man ikke opsamlede visse stemmegrupper, så ville der blive et rent socialistisk flertal i Danmark. Det har vist sig, at man slet ikke er i stand til at påvirke udviklingen således, snarere modsat, fordi alt det, man forklarer, man er gået med til, er med til at ødelægge den sunde mentalitet i befolkningen. Det, man fra radikal side nu går med til, er ren og klar socialisme. Staten skal bestemme alting, og det, der foreligger på folketingets bord i dag, er den dårligst mulige form for socialisme, man kan tænke sig.

Da de foreliggende lovforslag ikke løser opgaverne, da de er direkte skadelige på en række områder og da den foreslåede prislov ikke kan administreres på rimelig måde, må jeg på mit partis vegne anbefale at stemme imod dem.

Henry Christensen: Folkestyret har ikke alt for gode vilkår i disse dage. Det, som

[Henry Christensen.]

her er i færd med at gå gennem lovgivningsapparatet, og som bærer det klangfulde navn af en helhedsløsning, kan vi ikke med vor bedste vilje se er en lovgivning, som folketinget i særlig grad har sat eller kommer til at sætte sit præg på.

Hvad vi bebrejder regeringen, er vel til syvende og sidst ikke, at den forsøger at bruge sit meget strøgne flertal til at gennemføre sin egen politik; det, vi bebrejder den, er vel først og fremmest, at den også bruger dette flertal til i virkeligheden at hindre ordentligt lovgivningsarbejde i folketinget, hindre, at der kan blive en rimelig, omfattende og grundig drøftelse også med repræsentanter for den anden halvdel af Danmarks befolkning og de hundredtusinder af vælgere, der står bag denne anden halvdel af medlemmerne i det høje ting. Det tyder i alt for høj grad i retning af, at regeringen ikke har søgt i denne situation at være hele landets regering.

Forskellen på sidste forår og nu er åbenbar. Sidste forår manglede regeringen et par af sine stemmer her i salen, og det var den omstændighed — og først og fremmest den — der førte til, at der dengang blev forhandlinger mellem folketingets partier. Jeg har forstået på statsministeren og nu også i dag på det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at man ikke nærede noget ønske om at få, hvad man kaldte disse langstrakte forhandlinger eller de 90 dage én gang til, eller hvad man har sagt.

Nu står der vel ikke nogen steder skrevet, at indgående overordentlige forhandlinger behøvede at være af blot tilnærmelsesvis samme tidslængde. Men folkestyre kan, især hvis man vil forsøge at praktisere et bredt samarbejdende folkestyre, somme tider være en vanskelig og besværlig kunst, og spørgsmålet er i første række, om de øjeblikkelige magthavere vil forsøge den kunst eller de ikke vil.

Nu har man så fået de ærede medlemmer hr. Holger Eriksen og hr. Aage Fogh med ind i den rette fold igen, og det har sammen med andre ting bevirket, at regeringen enten har manglet lysten eller viljen eller evnen eller friheden — eller hvilke andre omstændigheder der har spillet ind — til at gå ind i for folketinget rimelige forhandlinger om tingene. I hvert fald var man i det

udvalg, hvor man drøftede spørgsmålene, meget omhyggelig med at præcisere over for os, at det, vi kunne snakke om, var, hvad man kaldte den principielle holdning, de mest principielle linjer. Jeg tager vist ikke fejl, når jeg hævder, at regeringen under disse forhandlinger ikke på noget tidspunkt anstrengte sig for at yde et effektivt bidrag for at knytte forhandlingstråde til andre grupper her i folketinget. Nogen gennemgang af den meget indgribende lovgivning og dens enkelte bestemmelser blev heller ikke foretaget.

Når man tager i betragtning, hvordan folketinget i heldigvis langt de fleste tilfælde — også når det drejer sig om sager, hvorom der består betydelige principielle uoverensstemmelser os imellem — foretager et indgående arbejde, hvorunder man i fællesskab søger at belyse og gennemgå alle lovforslagenes enkelte bestemmelser og skaffe udtalelser og vurderinger frem, så må man sige, at forhandlingsformen med hensyn til dette store lovkompleks, som man kalder en helhedsløsning, kan stå til skræk og advarsel om, hvordan et ordentligt folkestyre i hvert fald ikke bør bære sig ad.

Et af de spørgsmål, som også det ærede medlem hr. Axel Kristensen berørte, var spørgsmålet om dyrtidsreguleringen. Den ordning, vi har her i Danmark, er jo enestående i Vesteuropa. Vi har ofte forsøgt at få en forhandling om en ændring heri, men man har henvist os til, at pristalsordningen havde sin lovhjemmel i tjenestemandsløven, og det var ikke rimeligt, sagde man til os, at give sig til at gennemføre isolerede ændringer, der kun kunne få virkning for tjenestemændene, og dermed bringe dem i en anden situation end den, der var gældende for det øvrige arbejdsmarked. Det synspunkt accepterede vi, det var der mening i. Når vi så rejste spørgsmålet om dyrtidsreguleringen i almindelighed, fremførte man det næste argument over for os: at det var noget, det frie arbejdsmarked selv afgjorde, det var noget, folketinget ikke kunne blande sig i, det var noget, parterne på arbejdsmarkedet selv bringe enige om. Også det var en argumentation, der talte med vægt, og som vi måtte bøje os for og acceptere, og derfor kunne vi ikke komme længere i behandlingen af det.

Men nu er vi i den situation, at vi netop

[Henry Christensen.]

i dag har tjenestemandsløven til behandling samtidig med, at folketinget skal bestemme, hvorvidt, i hvilket omfang og på hvilken måde der skal ske dyrtidsregulering på det almindelige arbejdsmarked. Endvidere har vi netop i øjeblikket til behandling det konkrete forslag om, hvordan det pristal, der skal arbejdes med i fremtiden, reguleringspristallet, skal være. På denne baggrund fandt vi, at der var en sjældent gunstig lejlighed til at forsøge at få en forhandling om, på hvilken måde vi skulle have dyrtidsregulering i Danmark, hvordan den skulle være i fremtiden. Vi pegede på forskellige muligheder. Vi pegede også på, hvordan man havde båret sig ad i Norge; det gjorde vi, bl. a. fordi den ærede ordfører for socialdemokratiet, hr. Hans Rasmussen, for få måneder siden erklærede, at netop en sådan ordening havde hans sympati. Nu ved jeg vel, at det ikke er tilladt at referere, hvad der sker i udvalgmøderne, og jeg håber ikke, jeg bliver beskyldt for at have brudt en god, gammel regel, når jeg ved denne lejlighed ikke refererer en eneste af de udtalelser, der er blevet fremført om disse problemer, til trods for at vi gentagne gange har rejst dem over for regeringspartierne repræsentanter og over for ministre. Man kunne derimod have bebrejdet mig det, hvis jeg havde bragt et udtømmende referat af, hvad der er blevet sagt om dette fra de pågældendes side.

Når der yderligere var grund til at rejse spørgsmålet og drøfte det nu, også i relation til det, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, var det, fordi der er en sammenhæng til, nemlig sammenhængen med pris- og avancelovgivningen. Vi skal nu her i Danmark til at gennemføre — det er udgangspunktet — et almindeligt pristop og et almindeligt avancetop, foreløbig for en periode, men med et par undtagelser; den ene undtagelse er virkningerne af lavtlønstillægsordningerne og alt, hvad dertil hører, den anden er dyrtidsreguleringen. Der står i lovforslaget, at vi skal have stop for prisstigninger med undtagelse af, at man skal kunne indregne virkningerne af dyrtidsreguleringerne i priserne. Vi befinder os altså i den ganske enestående situation, at lovgivningsmagten på samme tid bestemmer, at vi pr. 1. marts og 1. juli skal

have nye dyrtidsreguleringer her i landet, men disse dyrtidsreguleringer skal som noget enestående omgående kunne indregnes i priserne og omgående give prisstigninger svarende til dyrtidstillæggenes omfang.

Lønmodtagerne her i Danmark har meget ofte sagt: dyrtidsreguleringer er vi ikke interesserede i; hvis vi i stedet kunne opnå at undgå at få priserne til at stige med virkningerne af dyrtidsreguleringerne, så var vi meget mere interesserede heri. Hvis regeringen selv tror på sine forslag, har den nu mulighed for at realisere dem. Men man gør det modsatte; man siger: nu laver vi bevidst en dyrtidsregulering, som vi omgående lader indgå i lønningerne med den fulde vægt. Ja, det kan være, der bliver lidt at hente, det kan være, der bliver det at hente, som sparerne og som eksporterhvervene skal betale. Men hvis man vil sige, at man har tilvejebragt en samfundsøkonomisk forsvarlig helhedsløsning, er det da vist et dristigt standpunkt.

Ser vi yderligere på de specielle bestemmelser i lovforslagene om pris- og avancekontrol og om udbyttebegrænsning, ja, så er det jo sådan, at den lovgivning om indseende med priser, der nu gennemføres, blev forelagt her i folketinget den 4. oktober sidste år. Den har indtil for nogle få dage siden fået en sædvanlig, normal og indgående behandling, hvor spørgsmål er blevet stillet og blevet behandlet o. s. v.; men så er der kommet det nye til, at nu skal den pludselig ind i den såkaldte helhedsløsning med nye skærpede bestemmelser, og så holdt naturligvis al normal udvalgsbehandling op.

De undersøgelser, der har været foretaget, har netop vist, at konkurrencen i det store og hele har virket sådan, at vi ikke gennem den senere periode har haft prisstigninger ud over, hvad omsætningsafgiftsloven og dyrtidsreguleringen og andre direkte konstaterede omkostningsstigninger måtte medføre. Man sagde til os, da vi stod over for resultatet af den store undersøgelse i efteråret: ja vel, men denne undersøgelse var jo fra et tidspunkt forholdsvis tidligt efter omens gennemførelse, derfor vil vi ikke tillægge den alt for stor vægt. Og vi sagde så: ja vel, lad os så få forelagt, hvordan det ser ud bl. a. på grundlag af de undersøgelser, man har foretaget i for-

[Henry Christensen.]

bindelse med januarpristallet. Men man har ikke fremlagt resultatet af sådanne undersøgelser for os, hvad grunden nu end kan være.

Vi må derfor se i øjnene, at vi nu glider ind i et omfattende restriktionssystem, og at vi gør det på grundlag af et hastværksarbejde af en i mange henseender — også lovgivningsmæssigt — ringe kvalitet. Man har ikke givet os oplysninger om monopoltilsynets stilling til, om dette sagkyndige organ mener, man overhovedet kan administrere loven.

Et eneste ændringsforslag har erhvervenes protest afstedkommet, nemlig det, der går ud på, at man dog i lov om indseende med priser har erkendt at måtte lægge genanskaffelsesprisen til grund. Man må spørge, om det dog nu efter den højtærede handelsministers opfattelse er sådan, at handlende altid kan forlange dette lagt til grund. Det er måske noget uklart, hvis man læser bestemmelsen. Men den tidligere formulering, hvorefter det ikke er genanskaffelsesprisen, står fortsat uændret i lovforslaget om pris- og avencestop.

Ingen af de andre henvendelser, hvor begrundede de end var, er der taget hensyn til. En opfordring af helt selvfølgelig art til at sikre, at kornhandelen ikke skulle risikere blot i en kortere tid at være omfattet af loven, er ikke blevet fulgt. Det spørgsmål står stadig åbent, hvorledes de tilladte omkostningsstigninger — dyrtidsregulering og lavtlønstillæg — overhovedet skal kunne fordeles på et stort og varieret varelager eller på en produktion, man ikke kender, men hvor bevisbyrden alligevel — under risiko for bøder og hæfte — påhviler virksomhederne og deres indehavere.

Pris- og avencestoppet omfatter yderligere også tjeneste- og transportydelser. Jeg ved vel, at monopoltilsynet har mulighed for i visse tilfælde og under særlige betingelser at fravige bestemmelserne, men foreløbig står de generelt i loven. Er det virkelig handelsministerens mening, at tjenesteydelser i den vide betydning, som ligger i ordet, så rigoristisk skal omfattes af loven? Og hvordan tænker handelsministeren sig, at loven overhovedet kan administreres? Andre ting kunne med lige så stor ret fremhæves, og alt sammen viser det os

behovet for en grundig udvalgsbehandling, hvor man i øvrigt burde have taget større hensyn til den sagkundskab, som erhvervene råder over, og som de tilbød regeringen ved mødet i begyndelsen af januar måned.

Og akkurat det samme gælder med hensyn til udbyttebegrænsningslovforslaget. Under første behandling forsvarede handelsministeren bestemmelsen om, at selv om der havde fundet aktieudvidelse sted inden for de sidste 3 år, skulle udbyttet være gennemsnittet af, hvad det havde været i kroner og øre gennem de 3 år, hvilket faktisk ville have betydet, at den nyindbetalte aktiekapital simpelt hen ikke var blevet forrentet. Her har ministeren opgivet sit standpunkt og fulgt kritikken og stillet det helt oplagt rimelige og fornødne ændringsforslag. Men stadig er lovforslaget formet sådan, at der i mange tilfælde ikke er tale om udbyttebegrænsning, men om en direkte nedsættelse af udbyttet, og det er vanskeligt at se rimeligheden og fornuften heri. Når vi ser på, hvad gennemsnitsudbyttet trods alt har været, og ser det også ud fra det synspunkt, som jeg egentlig troede handelsministeren og vi andre var enige om, at det er af stor betydning at popularisere aktiedannelse, aktietegning, aktieudbredelse i vort samfund ikke mindst under hensyn til det, vi ofte har talt om, folkeaktierne.

En fornuftig udbyttebegrænsningslov ville vi i en bredere sammenhæng have været med til, men uden en større enighed og uden en grundigere forhandling og et grundigere arbejde vil vi stemme imod lovforslaget ved tredje behandling.

Det, der bliver tilbage, må da være spørgsmålet om, hvorvidt regeringen og samfundet så mener, at der er kommet en helhedsløshed af alt dette, en helhedsløsning, der svarer til de sagkyndiges råd, herunder også — hvad regeringen selv med så megen stolthed har henvist til — hvad de tre vise mænd har sagt. Må jeg minde om, at målsætningen for den økonomiske politik hos de tre vise mænd i formandskabets beretning er klart formuleret. Den var to ting: for det første at bremse opgangen i pris- og omkostningsniveau og for det andet at nedbringe underskuddet på betalingsbalancen. Formandskabet regnede endvidere med, at stigningen i produktionen i 1963 næppe

[Henry Christensen.]

kunne komme til at andrage mere end op imod 2 milliarder kr. Baggrunden for betragtningen er yderligere, at vi i 1962 havde et valutaforbrug på 1.500 mill. kr. ud over, hvad vi indtjente, og at vort pris- og omkostningsniveau steg 2-3 gange så meget, som det gjorde i de fleste andre europæiske lande. Skulle målsætningen, at vi i år skal yde bidrag til at rette op på, hvad vi satte til i 1962, nås, måtte vi — hvad et af formandskabets 3 medlemmer, den også tidligere omtalte professor Hoffmeyer forleden sagde — i hvert fald ikke disponere over mere end de 1.500 mill. kr. af den i bedste fald forventede 2 milliarder kr.s produktionsstigning i år, og det mindste, man måtte have til stabilisering, måtte være de 500 mill. kr.

Tror regeringen nu selv på, at den såkaldte helhedsløsning ligger inden for den forsvarlige økonomiske ramme?

Den samlede virkning af dyrtidsportionerne ud over hele samfundet både nu og i juli gør jo formandskabet — og det er i virkeligheden dets eget skøn, jeg lægger til grund — op til en størrelsesorden af ca. 850 mill. kr. Finansministeren regner alene for statens vedkommende med en udgiftsstigning på 1.600 mill. kr. Nu må vi vel tilskrive dyrtidsreguleringen et beløb på omkring 250 mill. kr., men tilbage bliver i hvert fald 1.350 mill. kr., og det er et tal, vi snarere har grund til at tro vil vokse yderligere. Hertil kommer den meget betydelige vækst, vi ser i kommunernes budgetter ud over hele landet i denne tid, og desuden er der den almindelige indkomststigning, først og fremmest lønstigningen.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen dokumenterede de umiddelbare virkninger, man måtte påregne af loven om forlængelse af de kollektive overenskomster, der sammen med de specielle aftaler måtte forventes at øge lønningerne med 300-350 mill. kr. Videre kommer de direkte og stadig løbende lønmæssige virkninger af rationaliseringen og produktionsforbedringen, forhold, som

det ærede medlem hr. Hans Rasmussen og LO i sin henvendelse også udtrykkelig gjorde opmærksom på. At sætte virkningerne heraf til mindre end 200-300 mill. kr. vil i hvert fald næppe være realistisk.

Blot disse tal, som kun er en del og næppe omfatter alt, hvad der måtte indgå, betyder, at helhedsløsningen vil have disponeret over op imod 3 milliarder kr., og vi må snarere frygte, at tallet bliver større.

Hvis valutaen skal reddes, har regeringen kun at henvise til større skatter og yderligere prisstigninger, som man så endda skal håbe på løber forud for øgede indkomststigninger. Men hvis man skal redde den gennem højere skatter og prisstigninger — og det var det, finansministeren forleden antydningvis ville henvise til — betyder det, at man opgiver den første af formandskabets målsætninger, nemlig at bremse opgangen i pris- og omkostningsniveauet her i landet. Det var jo begge målsætninger, der blev stillet op; begge målsætninger måtte i den nuværende situation være lige vigtige for vor økonomiske politik.

Vi kan ganske vist håbe på, at også udlandet vil have prisstigning, men skal vi rette noget op i forhold til 1962, må vi nødvendigvis i 1963 have en prisstigning her i landet, som ligger væsentligt under udlandets; ellers bliver der intet rettet op.

Går det derfor i år, som man ud fra de synspunkter, jeg her har fremført, må nære den allerstørste frygt for, vil den dom, som da skal fældes over regeringens politik, være, at den ikke blot i sin form over for folketinget har været en udfordring, men at den også i henseende til den af regeringen selv opstillede samfundsøkonomiske målsætning er mislykkedes.

Poul Møller: Det er jo gået, som man kunne vente efter tingets første behandling af disse lovforslag sidste onsdag. Regeringens hænder var bundet, den var ikke i stand til i torsdags på noget område at gå ind i en realitetsbehandling af et eneste af de spørgsmål, oppositionen ønskede rejst under

[Poul Møller.]

udvalgsbehandlingen. Den kunne derfor — som statsministeren gjorde det torsdag aften — efter 10 timers udvalgsbehandling kun erklære, at der ikke var udsigt til bred enighed.

Det er dog værd at fremhæve, at denne mangel på udsigt alene skyldtes, at der ikke på noget område var villighed hos flertallet til at fravige væsentlige principper, som dette lovkompleks giver udtryk for.

Regeringen havde herefter to muligheder: enten at udskrive valg eller at benytte sit flertal her i tinget til at gennemføre disse vidtrækkende lovforslag. Den tredje mulighed, et bredt forlig med oppositionen, havde den afskåret sig fra ved forinden at slutte forlig med LO.

Det kunne ikke falde mig ind at bebrejde regeringen, at den fandt sin stilling uregnet til at opløse folketinget, og at den også på dette punkt bøjede sig for fagbevægelsens henstillinger. Men når socialdemokratiets partisekretær, det ærede medlem hr. Niels Matthiasen, erklærer, at regeringen har vundet en stor sejr ved ikke at skulle udskrive valg, må man nok spørge, hvem denne sejr egentlig er vundet over. Det kan i hvert fald kun have drejet sig om en sejr ved selvovervindelse — en selvovervindelse, der var nødvendiggjort af en forudgående selvovervurdering.

Politiken har i dag vel nået agitationens højdepunkt over for oppositionen. Den har dag for dag oplyst, at alt, hvad der skete, var oppositionens skyld. Det var oppositionens skyld, at statsministeren fremlagde sin helhedsløsning her i tinget. Det var oppositionens skyld, at denne helhedsløsning eventuelt ville føre til valg, hvis oppositionen ikke ville acceptere den. Da valget blev afblæst, var det ifølge Politiken oppositionens skyld, at regeringen nu var nødsaget til at bruge sit knappe flertal, for oppositionen kunne have tilrådet valg, men gjorde det ikke. I dag får vi så at vide i en artikel, at det er oppositionen, der har henledt regeringens opmærksomhed på, at den havde et flertal, og dermed har oppositionen gravet en grav for sig selv. Naturligvis er også alle de fejl, der er i lovforslagene, oppositionens skyld. Det var oppositionens skyld, at de var der, da lovforslagene blev fremsat, og det er opposi-

tionens skyld, at de ikke er blevet renset ud ved pletrensning, efterhånden som arbejdet er skredet frem.

Se, det er vi jo vant til, og vi er også vant til at høre fra regeringstalerne, at oppositionen klynker over, at regeringen nu vil gennemføre helhedsløsningen. Disse to synspunkter rimer dog ikke særlig godt; man siger, at det er os, der har tilrådet regeringen at gennemføre den, og så beskylder man os for at klynke over, at regeringen gennemfører den.

Nu vil det senere vise sig, om regeringen har gjort det danske folk nogen som helst tjeneste ved selv at gennemføre den med et knebent flertal, takket være et grønlandsk medlem, der blev optaget i ministeriet i november 1960. Men én ting er klar: man har ikke gjort begrebet det samarbejdende folkestyre nogen tjeneste. Dette begreb og de perspektiver, der var knyttet hertil, er kvalt ved regeringens krav om, at der kun måtte bruges en enkelt dag til forhandling om de vidtgående foranstaltninger, der her er tale om. Ingen repræsentant for de nuværende regeringspartier kan og skal i fremtiden driste sig til at tale om et politisk samarbejde på tværs af det, der skiller i denne sal.

Også andre fagre ord har ved hele denne sags behandling vist sig at volde smerte. Mangt og meget er der talt og skrevet i regeringsorganer og af regeringens talerør om samarbejdet mellem statsmagt og erhvervsliv som en ufravigelig forudsætning for et moderne samfunds udvikling. Det er imidlertid med al ønskelig tydelighed fremgået af den forhandling, som har fundet sted, at der hverken ved disse lovforslags forberedelse eller ved deres behandling her i tinget har været gjort det mindste forsøg på at etablere et samarbejde mellem statsstyret og erhvervslivet.

Kun arbejdsmarkedets organisationer, Arbejdsgiverforeningen og LO, er blevet hørt på forhånd. Den ene afviste, den anden tiltrådte. Intet forsøg blev gjort på at mægle mellem parterne af den statsminister, som havde gjort helhedsløsningen til noget, som i princippet allerede den 5. januar blev tiltrådt af samtlige erhvervsorganisationer. Men her, hvor man skulle sætte denne helhedsløsning på prøve og indfri det tilsagn om forhandling herom,

[Poul Møller.]

man havde givet — og tilkaldt erhvervsorganisationerne til forhandling — blev hverken Industrirådet, Grosserer-Societetet, Provinshandelskammeret eller butikshandelens organisationer af statsministeren eller handelsministeren præsenteret for de indgreb eller orienteret om de indgreb i erhvervslivets vilkår, som regeringen påseede på, og de har siden alle protesteret imod det, der nu foreligger, og som faktisk alene støttes af LO.

Derfor skal regeringstalere i fremtiden omgås varsomt med talemåder om samarbejde mellem stat og erhvervsliv, ligesom man bør undgå at flirte mere med et begreb som samordning, for der er ingen økonomisk samordning i det, som her har været forhandlet. Det er da også karakteristisk, at samordningsorganet ikke har været sammenkaldt for at drøfte denne helhedsløsning, end ikke for at drøfte sit eget formandskabs redegørelse til regeringen og offentligheden. Hvor mange smukke ord blev der ikke i efteråret talt om det prisværdige i, at der nu skabtes et organ, hvor en fri drøftelse mellem erhvervsorganisationerne og arbejdsmarkedets organisationer og den økonomiske sagkundskab kunne finde sted, hvor økonomiske teoretikere kunne mødes med praktiske erhvervsrepræsentanter for at formidle den fornødne samordning af landets økonomi! Men da det kom til stykket, indkaldte man overhovedet ikke det højt besungne samordningsorgan. Regeringens talsmænd svigtede altså samordningstanken og samordningsorganet, da der skulle handles.

Som ordene samordning og samarbejdende folkestyre har mistet deres betydning, således også ordene helhedsløsning og pris- og lønstop. Helhedsløsning er der ikke i dette lovkompleks, fordi der i det store og hele kun tages hensyn til én gruppe i befolkningen; og helhed er der ikke, fordi der ikke er det mindste håb om, at man ved disse love vil nå blot noget, der kan antyde en sanering af landets økonomi.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen talte om, at oppositionen ville tæmme lønmodtagerne, ville fremtvinge indgreb over for arbejderne, og gik endda så vidt, at han mente, at dette var et forsøg på indgreb over for arbejderne, og derfor måtte

man have indgreb over for andre. Men det ærede medlem ved fra sit partis egen organisation, at der ved disse lovforslag er sikret lønforhøjelser til alle i det danske samfund. Det ærede medlem ryster på hovedet, men det ærede medlem har vel læst sit eget partis løbeseddel, der er udsendt på arbejdspladserne, og hvori der står, at der i denne 2 års periode er sikret lønstigninger til alle lønmodtagere. Der er intet lønstop i denne lovgivning. Der gennemføres umiddelbart betydelige lønforhøjelser, som sammen med pristalsreguleringerne kan bringe den økonomiske balance i fare. Jeg skal her pege på, at regeringsforslagene allerede i dette år direkte ved deres ordlyd og efter deres bogstav ubestrideligt vil betyde en øget lønudbetaling på ca. 200 mill. kr. og til næste år ca. 600 mill. kr., hvortil kommer pristalstillæggene. Var det ikke rart, om regeringens presse, når den skulle kommentere disse forslag og vejlede om disse forslag, efterhånden opgav at blive ved med at skrive, at det drejer sig om 60 mill. kr. til de lavtlønnede, når det er vitterligt, at det efter selve ordene i lovforslaget drejer sig om 200 mill. kr. i hvert fald i år og 600 mill. kr. næste år, hvortil kommer de pristalstillæg, som trådte i kraft den 1. marts, og som vi har nævnt i betænkningen?

Men det er derudover fastslået i denne lovgivning, og det er fremgået klart af udvalgsbehandlingen, at der ikke i mindste måde med disse forslag er skabt garanti imod lønstigninger i øvrigt i den periode, der lovgives for.

Det er også fremgået af andre afsnit af det ærede medlem hr. Hans Rasmussens tale, at det er klart, at enhver i dag og i fremtiden har samme ret til at kræve lønforhøjelse, som han havde inden disse lovforslags vedtagelse. Der er ikke tale om en standsning af nogens ret til at kræve lønforhøjelse, og med den ændring, der finder sted i pris- og avanceloven, er der heller ikke længere noget som helst, der forhindrer, at enhver lønforhøjelse kan overvælttes på priserne. Det er ganske klart, at enhver lønforhøjelse, der ikke strider imod overenskomsterne — og det er der vist meget få der gør — efter det ændringsforslag, flertallet nu ønsker gennemført, kan overvælttes på priserne. Derfor er hele denne helhed ingenting værd, ikke andet

[Poul Møller.]

end at man har løst en overenskomstsituation på en måde, som socialdemokratiet er tilfreds med, på en måde, som De samvirkende Fagforbund er tilfreds med, og man kan naturligvis komplimentere socialdemokratiet for, at det er lykkedes, og at det takket være Grønlandsministeren kan lykkes her i tinget; men der er derudover intet om en helhedsløsning.

Det er også fremgået af det ærede medlem hr. Hans Rasmussens tale, at alle fag, der har et bevægeligt lønsystem, ikke blot kan kræve lønforhøjelser, men tillige gennemføre strejker i den periode, der nu lovgives for, for at opnå lønforhøjelser. Det ærede medlem talte om det bevægelige lønsystem som et system, der fulgte produktivitetsforbedringerne og indtjeningsmulighederne inden for virksomhederne, og som derfor aldrig kunne gøre den økonomiske balance nogen fortræd. Jeg ved ikke, om disse udtalelser fra det ærede medlem skulle opfattes således, at hvis f. eks. skibsværfter ikke har de samme for tjenstmuligheder som tidligere, vil det ærede medlems medlemmer gå ned i løn, ikke bare blive dér, hvor man er, men ligefrem nedsætte lønningerne for at forøge fagets konkurrenceevne.

Retstilstanden er derfor på disse områder præcis den samme efter denne lovs vedtagelse, som den har været hidtil, og det er derfor i direkte strid med sandheden, når man især fra radikal side har fremhævet det, der her sker, som et lønstop, endog et indkomstop, og det er i strid med sandheden, når fjernsynet så sent som i aftes skabte agitation ved i en udsendelse at tale om, at man her har forelagt et delvist lønstop, for der er intet delvist lønstop i det, der her er forelagt. Allerede af den grund, at der ikke er indført lønstop, vil der heller ikke være prisstop i Danmark, selv om folketinget vedtager forslaget om pris- og avancestop. Det fremgår også klart af forslaget, at højere løn kan føre til højere priser; det ærede medlem hr. Weikop vil i øvrigt omtale dette lovforslag.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde flere gange, at prisområdet ikke kan være frit, hvis arbejdsmarkedet ikke er det. Se, vi har ikke spor imod, om monopolloven, der gælder for hele prisområdet, og som

det ærede medlem åbenbart overser, også kommer til at gælde på arbejdsmarkedets områder, dér, hvor der er monopoler, hvor der er kollektive overenskomster. Hvis man dér får godkendt en beslutning, så er der lige vilkår ved monopoldannelser for lønmodtagerne og for dem, der skal leve af avancer.

Der er ingen grund til at forvente, at de foreliggende forslag, hvis de bliver gennemført, vil have mindste virkning på efterspørgselspresset og derved påvirke det økonomiske klima, så inflationstendenserne afmattes. Tværtimod må det forventes, at de store lønudbetalinger, der finder sted, og som fra 1. marts i hvert fald på årsbasis vil beløbe sig til omkring 800 mill. kr., vil medføre et stigende efterspørgselspres, der yderligere vil blive forstærket i forårsmånederne ved den pludselige og meget voldsomme igangsætning, som finder sted inden for byggeriet, ikke mindst som følge af det stop, vi nu har haft i vintermånederne. Vi vil derfor fra to sider møde en forstærket tendens til inflation, og vi vil komme til at gå ind i sommermånederne under et ophedet økonomisk klima, som bestemt ikke kan give håb om stabile lønninger og andre omkostninger.

Den uheldige tendens forstærkes væsentligt, fordi staten samtidig udfolder en større virksomhed, end tilfældet har været gennem de seneste år og især gennem det sidste år. Både over statens driftsvirksomhed og statens anlægsvirksomhed finder der en kraftig acceleration sted, som kun kan bidrage til at styrke inflationspresset. En forøgelse af statens udgifter på 1.700 mill. kr. vil være inflationens forspand i det kommende år.

Af disse grunde er der hverken sanering eller balance i det, som regeringen nu vil gennemføre i hurtig og hast. Det var derfor også karakteristisk, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen måtte bebude, at der kunne komme nye indgreb efter disse. Af disse grunde har vi ikke kunnet hjælpe regeringen med at gennemføre alt det, som efter vor opfattelse snarere vil skade end gavne.

Kunne arbejdsfreden ikke været sikret ved parternes direkte forhandling? I hvert fald er det klart, at fra 5. januar var der ingen mulighed for, at parterne ved direkte

[Poul Møller.]

forhandling kunne klare arbejdsmarkedets problemer. Fra det tidspunkt, hvor den højtærede statsminister den 5. januar ønskede arbejdsmarkedets parter og erhvervslivets organisationer til en forhandling om en helhedsløsning og han fik det af ham ønskede ja til, at der skulle forhandles om en helhedsløsning, måtte man se i øjnene, at der ikke kunne skabes et forlig mellem arbejdsmarkedets parter, før man kendte retningslinjerne for denne helhedsløsning. Derfor kan man ikke vente, og kunne man ikke vente, at der skete noget inden for arbejdsmarkedets område, før helhedsløsningen var kendt i sin hovedretningslinje.

Men statsministeren skred først ind, da arbejdsmarkedets forhandlinger var brudt sammen, og han trak ikke linjerne op for en helhedsløsning på et tidspunkt, hvor den kunne være indgået i arbejdsmarkedets forhandlinger og der kunne være taget hensyn dertil i arbejdsmarkedets forhandlinger. Ved det møde, vi havde den 15. januar med den højtærede statsminister, spurgte vi, hvordan hans fremgangsmåde ville være, men han sagde, at det var nærmest et akademisk spørgsmål, som han ikke ønskede at besvare på daværende tidspunkt. Forhandlingsmulighederne har derfor ikke fået deres prøve, for når staten siger: vi vil skabe en helhedsløsning, vi ønsker forhandling med jer alle sammen herom, så er det klart, at der ikke er nogen, der går ind for noget andet, før man har set retningslinjerne for denne helhedsløsning.

Kunne arbejdsfreden altså ikke være sikret ved parternes direkte forhandling eller ved forligsmandens indsats, havde det efter vort skøn været rimeligere, hvad vi også har fremført under udvalgsbehandlingen, om spørgsmålet af folketinget var blevet henvist til voldgift.

Nu siger det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at det konservative folkeparti her fremturer over for lønmodtagerne. Jeg vil gerne henlede det ærede medlems opmærksomhed på, at der er lønmodtagergrupper, som frivilligt er gået ind for voldgiftsordninger, og som har anset disse for at være bedre end den forhistoriske kamp, som De samvirkende Fagforbund stadig holder fast ved i princippet, og der er mange

lønmodtagere, som anser det for at være rimeligere at få en uvildig saglig instans til at afgøre deres stridigheder end at få et politisk valgt flertal her i tinget til sammen med Grønlandsministeren at afgøre, hvad lønhøjden skal være i Danmark. Det ærede medlem ryster igen på hovedet, men det skal det ærede medlem være forsigtig med. Det er jo ganske klart, at de funktionærgrupper, der selv har valgt en voldgiftsordning — og det ærede medlem ved, at der findes sådanne voldgiftsordninger — har gjort det, fordi de anser det for at være bedre end at kaste deres fag, deres virksomheder, ud i strejker, ud i de vanskeligheder, der kan komme af arbejdskampe. Vi har altså den opfattelse, at skal der gribes ind, er det bedre, at der gribes ind med sagkundskab og kyndighed end af et politisk valgt flertal.

Vi har det ærede medlem hr. Hans Rasmussens ord for, at en voldgiftsløsning formentlig ville have været billigere for samfundets økonomi, og dermed var man nået til et resultat, der lå nærmere den yderste tilbageholdenhed med hensyn til nye indkomststigninger, som samordningsorganets formandskab har tilrådet. En voldgiftsløsning havde tillige givet en saglig løsning, fordi retten havde fundet frem til den efter en procedure fra de to parter, og fordi begge disse havde haft bisiddere i retten til at vejlede sig, og fordi retten i øvrigt kunne være sammensat på en måde, der havde sikret mere sagkundskab end den, der findes her i folketinget.

Vi foreslog derfor at henvise afgørelsen af lavtlønstillægget til en voldgift i stedet for at lade sagen afgøre af et politisk flertal, der har sin magt delvis fra den gruppe vælgere, hvis løn man her skal lovgive om. Men vort forslag blev pure afvist ikke alene af socialdemokratiet, men også, som sædvanlig når voldgiftstanken rejses, af det radikale venstre, som snart igennem en årække har svigtet dette for dem tidligere så vigtige programpunkt, hver eneste gang lejlighed har budt sig.

Efter at man havde afvist os på dette område, rejste vi spørgsmålet om et fuldstændigt lønstop, der naturligvis under denne forudsætning burde ledsages af et prisstop, imod at vi til gengæld gennem skattepolitik og familiepolitik søgte at

[Poul Møller.]

imødekomme behovet for en stigende levestandard for de dårligst stillede familieforsørgere. Forslaget blev afvist.

Efter denne afvisning gjorde vi et nyt forsøg, idet vi accepterede lavtlønstillægget, imod at det hele blev ledsaget af et egentligt lønstop og dermed følgende prisstop for samfundets befolkningsgrupper i øvrigt. Men også denne tanke blev fejlet af bordet nærmest med et ringeagtende smil. Der kommer sikkert den dag, da smilet vil stivne. Det var her vigtigt for det store regeringsparti at fastholde, at lønudviklingen måtte gå sin gang i henhold til de forskellige lønsystemer og overenskomster også i fremtiden, men også i denne 2-årige periode.

Regeringens og flertallets reservation, hvorefter det er en forudsætning, at lavtlønstillægget ikke smitter af, er naturligvis uden juridisk betydning. Den erklæring, LO har afgivet, er ganske uforbindende, og den er til overmål ledsaget af bemærkninger, der viser, at alt vil fortsætte som vanligt.

Jeg har gerne villet fremhæve de synspunkter, der af os blev fremført om dette lovforslag under udvalgsbehandlingen, og jeg beklager, at regeringen har bragt sig i en situation, der afskærer enhver forhandlingsmulighed.

På tilsvarende måde var det med de offentlige udgifter, hvor der efter vort skøn var grundlag for at undgå den bundne opsparring, hvis man fulgte vore tanker.

Det viste sig jo, som vi havde forudsagt, at indkomstskatten i det kommende år vil give ca. 200 mill. kr. mere, end regeringen og den højtærede finansminister regnede med i november. Fra vor side blev der tilbudt en forhøjelse af folkepensionsbidraget med i alt 1 pct. i stedet for $\frac{1}{2}$, imod at vi til gengæld enedes om, hvornår der skulle indføres fuld folkepension til alle. Sammenlagt ville dette have medført en forbedring af statens indkomster på ca. 300 mill. kr.

Dernæst foreslog vi, at vi ved fælles hjælp bragte statens udgifter ned fra det budgetterede tal på 10,3 milliarder kr. til 10 milliarder kr. og låste udgifterne fast på dette niveau. I betragtning af, at udgifterne i år har været omkring 8,6 milliarder kr., skulle man efter vort skøn anse det for muligt at begrænse

udgiftsstigningen til 1.400 mill. kr. Vi blev imidlertid afvist, skønt det behov, som regeringen i fjor måtte anerkende var til stede for at begrænse statens udgifter, minsandten ikke er mindre i år, hvis ikke vi skal styre landet ud i yderligere inflation med forstærkede valutakriser.

Vi anmodede om at få et notat over, hvordan finansministeren var nået frem til en forøgelse af lovbestemte tilskud i det kommende finansår på 750 mill. kr. — vi var overraskede over denne meget store stigning i de lovbestemte tilskud inden for 1 år — ligesom vi ønskede anlægsbudgettet gennemgået i enkeltheder, som vi gjorde det i fjor med det formål at bringe statens udgifter ned på de 10 milliarder kr., som givetvis er mere end nok, når vi tillige skal sørge for, at der er tilstrækkelig arbejdskraft til erhvervslivets udbygning og til boligbyggeriet. Vi fik ikke disse oversigter. Afgørelsen skulle træffes forinden, og afgørelsen blev altså truffet af statsministeren kl. 9 om aftenen, uden at vi havde fået dette materiale, og vi har ikke fået det endnu.

Hvis man havde fulgt vor tankegang, havde man kunnet skåne befolkningen for den nye omgang tvangsopsparring, der ikke kan forbedre likviditeten i samfundet, og som givetvis vil føre til en mindre privat opsparring i det kommende år og dermed ikke til den rentelettelse, som handelsministeren allerede så gentilt har stillet i udsigt. Så havde staten endda kunnet bevare et ganske net overskud på omkring 350 mill. kr., som vi selv sagt måtte kræve bundet i nationalbanken. Men regeringen ville overhovedet ikke drøfte disse synspunkter. Den ville selv, og den må jo så selv gøre det, som den anser for fornødent.

Til sidst kan jeg ikke lade være at udtrykke skuffelse over, at det netop blev den nuværende statsminister, som udsatte folketinget for den behandling, vi har været vidne til. Da han i fjor tiltrådte sit høje embede, ventede mange, at han var manden, der kunne samle folketinget om en positiv arbejdsindsats, der var realistisk og fordomsfri. Nogle af os ventede vel endda, at han ville tage livtag med fagbevægelsen for at fremkalde en helhedsløsning, der var upartisk over for de forskellige befolkningsgruppers interesser. Men sådan gik

[Poul Møller.]

det ikke. Da forventningerne skulle indfries, da handlingens time var inde, forsvandt det samarbejdende folkestyres statsminister til fordel for en statsminister, der nu kan sole sig i LOs og sit partis glæde. Men til gengæld må han forstå, at spirerne til de nye perspektiver, han talte om i fjor, her i tinget er frosset ihjel. Samarbejdsmulighederne i tinget er blevet tungt belastet dels på grund af dette lovkompleks' indhold, dels på grund af den måde, hvorpå statsministeren har tvunget det igennem i tinget uden realitetsbehandling.

Det er muligvis den sammenbrudte Europapolitik, der har ført statsministeren tilbage til den linje, som hans ungdomsarbejde bar præg af. „Fremtidens Danmark“ er jo knyttet til hans navn — med rette eller urette. I det, han her tvinger igennem uden at søge et bredt forlig med op imod halvdelen af tingets medlemmer, som han kunne enes med i fjor til gavn for landets økonomi, står „Fremtidens Danmark“ atter lyslevende for os. I de jordlovsforslag, som han også har gjort sig til ét med, forstærkes indtrykket af en statsminister, der vender tilbage til den forladte ungdoms efterladte skrifter. Det er hans ret selv at vælge den politik, han vil føre. Og det har han gjort. Regeringen har en politik, men det er ikke en politik, som kan kalde på samarbejde og saglig forhandling her i tinget.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale ærede medlemmer at stemme imod forslag til lov om kollektive overenskomster ved tredje behandling. Vi ønsker ikke at stemme ved afstemningen om de af flertallet tiltrådte eller stillede ændringsforslag her ved anden behandling. Vi anser dem i og for sig for at være forbedringer ud fra vore synspunkter, men de er ikke så vidtgående, at vi mener, at vi, selv om vi stemte for dem, logisk set også skulle stemme for lovforslaget ved tredje behandling.

Vi vil anbefale ærede medlemmer at undlade at stemme ved afstemningen om lovforslaget angående regulering for tjenestemændene. Når vi ikke vil stemme imod det, er det, fordi vi går ud fra, at lovforslaget om kollektive overenskomster kommer til afstemning først, og har man vedtaget dette forslag med lavtlønstillæg til arbejderne, er det jo rimeligt, at de lavtlønnede

tjenestemænd får tilsvarende tillæg; derfor vil vi undlade at stemme vedrørende denne lovgivning.

Vi vil derimod stemme for lovforslaget om beregning af et reguleringspristal, da det ikke er et led i dette lovkompleks, men er en del af det forlig, vi sluttede i fjor. Det er jo karakteristisk, at nu bliver altså dette forslag sat på dagsordenen som en sidste opfyldelse af forliget, efter at det, der har bragt forligsånden fra i fjor til fuldstændigt at forsvinde fra det høje ting, er blevet vedtaget og gennemført.

Weikop: Jeg må ligesom det ærede medlem hr. Poul Møller sige, at den behandling, så indgribende lovforslag som forslaget om pris- og avancementstop og om udbyttebegrænsning — der har så stor betydning for hele det danske erhvervsliv — har fået, sandelig ikke indgyder respekt for tingets lovgivningsarbejde. Jeg er ganske sikker på, at mange uden for denne sal vil synes, at dette kan man ganske simpelt ikke være bekendt. Hvad tror man arbejderorganisationerne — og for den sags skyld også arbejdsgivernes organisationer — ville have sagt, dersom disse organisationer uden nogen forudgående forhandling pludselig var blevet præsenteret for indgreb af den art, som den højtærede handelsminister byder det danske erhvervsliv, og jeg kan med fuld ret sige hele det danske erhvervsliv? Alle de betydende organisationer inden for erhvervene mødte jo op i udvalget og tilkendegav deres opfattelse, og det er vistnok ikke for stærkt sagt, at det danske erhvervsliv følte sig svigtet af handelsministeren, der hverken havde haft føling med erhvervene forud eller gennem forslagene vist nogen forståelse af det danske erhvervslivs nuværende kår.

De fleste havde vel næppe ventet, at en minister, der kaldes minister for handel og industri, ville have svigtet erhvervene så totalt. Det, der er sket, er selvfølgelig beklageligt; men når den højtærede handelsminister søger at bibringe alle — og vel særlig erhvervene — den opfattelse, at vi, oppositionen, indskrænker vort politiske virke til angreb på regeringens forslag, og at vi ikke vil tage noget medansvar, så glemmer den højtærede minister ganske den form for forhandling, han og regeringen har

[Weikop.]

indbudt til. For bare at tage et eksempel: ved forhandlingen om et så indgribende lovforslag som forslaget om indseende med priser tilkendegav den højtærede handelsminister ganske simpelt, at lovforslaget skulle gennemføres som af ministeren og regeringen bestemt, og at det ville være nytteløst at stille ændringsforslag. Den højtærede handelsminister og regeringen krævede underkastelse, og det til trods for at mange af de indvendinger, som jeg har gjort over for denne lovgivning, i virkeligheden ganske er på linje med de synspunkter, den nuværende handelsminister selv gang på gang har gjort sig til talsmand for.

De udtalelser, den højtærede handelsminister fremsatte om oppositionen, er det selvfølgelig hans ret at fremsætte, men derved opnår den højtærede handelsminister efter min mening kun, at erhvervene, der nøje kender behandlingsformen og hele sammenhængen, vil have vanskeligt ved at nære tillid til, at den højtærede minister føler det rette ansvar for dansk erhvervsliv. Stærke udtryk ligger jo ofte handelsministeren på læben; jeg ville ikke driste mig til at bruge så stærke udtryk som f. eks. at sige, at de handlinger, den liberale minister foretager, er de dumme, han har foretaget, men jeg tør måske sige, at de ikke tyder på det indseende med dansk erhvervsliv, som man vel kunne forvente af en handelsminister. Må jeg minde om, at de foreslåede indgreb på mange områder er mindst lige så indgribende som de indgreb, der kan ske gennem monopolloven.

Se, monopolloven blev ikke gennemført på 16-17 dage. Det ærede medlem hr. Axel Ivan Pedersen, der sidder her i salen, vil kunne bekræfte dette. Nej, den blev ikke gennemført på de 16-17 dage, som det foreliggende lovforslag agtes gennemført på. Monopolloven blev overvejet og forhandlet gennem 2 år under en dygtig formands ledelse. Man var nemlig fra alle sider ganske klar over, at en bemyndigelseslov af så vidtgående karakter ikke måtte virke skadeligt for erhvervene, men alene tjene det formål at hindre de uheldige virkninger af konkurrencehæmmende priser.

Mon ikke den højtærede handelsminister kender den måde, monopolloven blev behandlet på, lige så godt som jeg, men jeg

må sige: lært af det har ministeren ikke. Det springende punkt er, om den højtærede handelsminister virkelig mener, at konkurrencen er ude af stand til at regulere priserne og dermed også indkomsterne. Mon den højtærede handelsminister eller den højtærede boligminister ville lægge ryg til en huslejerregulering, hvis der var lige så stor rigelighed på lejligheder, som der i dag er rigelighed på varer?

Varetilgængeligheden er fremherskende, og konkurrencen er der. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen mente da også, at udbuddet var stort. Men er det udsigten til, at erhvervene står over for at opnå indkomster, som andre ikke kan få, der har bevæget handelsministeren til at fremsætte sine lovforslag? Skulle det være tilfældet, så er det vist et fejlsyn alene af den grund, at de andre foranstaltninger, som man her tumler med, skulle have en forbrugsbegrænsning til formål og følge og derfor automatisk skulle føre til en mindre omsætning, stærkere konkurrence og formentlig også lavere indkomster.

Jeg er ikke sikker på, hvad begrundelsen i det hele taget er. De selvstændige erhvervsdrivende f. eks. har i hvert fald ikke fået så store indkomststigninger som mange andre. Jeg kan ikke tænke mig, at den højtærede handelsminister kan være uenig med mig i, at formålet er at skabe en forbrugsbegrænsning, eller uenig med mig i, at det bidrag, som erhvervene i så fald kommer til at yde, må blive lavere indkomster gennem lavere omsætning. Skulle dette ikke blive virkningen af de øvrige foranstaltninger, så må jeg sige, at så er de jo ikke meget værd; i hvert fald går forbrugsbegrænsningen fløjten.

Et spørgsmål, som allerede var rejst ved første behandling og jeg tør sige kort drøftet i udvalget, er det vigtige spørgsmål, om denne lovgivning og disse bestemmelser kan administreres. Den højtærede handelsminister har sandelig ikke bidraget til at skabe klarhed herover, fordi den højtærede minister ved, at han egentlig kommer i modstrid med sig selv, hvis han erklærer, at det er muligt at administrere loven. Og det hjælper ikke noget som helst, at den højtærede handelsminister kaster et tågeslør over spørgsmålet ved blot at sige, at loven om avancestop kun er kortvarig; loven kan

[Weikop.]

jo bestå i mindst et år, men det er jo muligt, efter hvad det ærede medlem hr. Hans Rasmussen udtalte før, at den skal være meget, meget mere kortvarig. Men efter lovforslaget kan loven bestå et år.

Vi kunne i udvalget ikke få nogen erklæring fra handelsministeren eller nogen udtalelse indhentet fra monopolrådet. Det kunne vi ikke få, og det tror jeg godt jeg tør sige er noget usædvanligt. Jeg har i hvert fald årelang erfaring for, at i sin tid priskontrolrådet og senere monopolrådet har afgivet udtalelser og erklæringer, og erfaring for, at i hvert fald den højtærede handelsministers partifælle hr. Bertel Dahlgaard krævede udtalelser fra priskontrolråd og monopolråd for at bedømme en lovgivning og selvfølgelig fik dem.

Selvfølgelig — det vil jeg gerne understrege — er hverken den højtærede minister eller tinget bundet af en udtalelse fra monopolrådet, men uden interesse er en sådan udtalelse da selvfølgelig ikke, også fordi der her er tale om at give monopolrådet eller monoptilsynet en endog meget vidtgående bemyndigelse. Indtil dette øjeblik er det ikke bekendt, at der er indhentet nogen udtalelse, men når den ikke er indhentet, ja, så må man gå ud fra, at den højtærede minister frygter for at få at vide, at det ikke er muligt at administrere loven, og at det er umuligt at føre nogen kontrol, når der er en sådan varerigelighed til stede, at det er køberne, der selv kan bestemme, hvad de vil købe, og til hvilke priser de vil købe, ganske i modsætning til, hvad der var tilfældet, da vi havde restriktioner under krigen.

Jeg har ikke gjort mig til talsmand for, at erhvervene skal have store indkomststigninger, hvor andre ikke kan få det, men alene gjort mig til talsmand for, at ukontrollable restriktioner uden noget virkeligt formål ikke bør gennemføres. Jeg har forstået — det står i øvrigt også et eller andet sted — at administrationsapparatet skal udbygges. Det vil altså sige, at papir-

møllen kommer i gang. Må jeg spørge den højtærede minister: hvad skal alt dette her koste? Og hvorfor spørger jeg nu om dette? Det gør jeg, fordi jeg meget nødig vil medvirke til nye såkaldte lovbundne udgifter, og jeg kan dårligt tænke mig, at den højtærede handelsminister ikke har udarbejdet et budget både over, hvilke personaleudvidelser der vil være nødvendige, og hvilke penge der skal bruges dertil. Det forekommer mig, at vi alt for ofte her i tinget glemmer at spørge om, hvad nye love koster, og når så udgifterne svulmer op og vi vil have dem ned, så siger man bare, således som man har hørt det her for nylig, at vi selv har været med til at vedtage de udgiftskrævende love, og altså er det blevet lovbundne udgifter.

Det forekommer mig, at det kan ikke gå på den måde og slet ikke i denne tid, og derfor er det, jeg tydeligt og klart spørger den højtærede handelsminister: hvad vil denne lovgivning komme til at koste? Man vil, når man får det at vide, også se, om der overhovedet vil kunne stilles et apparat op, der har den mindste mulighed for at administrere loven.

Det er også åbenbart, at erhvervene selv vil få et stort administrationsapparat ved denne lovgivning, og det forekommer mindre hensigtsmæssigt efter min mening at bruge kræfterne på noget så uproduktivt, som der her er tale om, i stedet for at bruge dem i produktionen. Dertil kommer jo også, hvad enhver ved, vanskelighederne ved at skaffe det fornødne personale til sådanne opgaver, og glemmes må det heller ikke, at man for nylig har lagt omsætningsafgiftens opkrævning ud hos erhvervene, hvilket jo også kræver administration.

Vi er kommet i den mærkelige situation, at alt det, man normalt får oplyst i et udvalg, er man i nogen grad nødsaget til at kræve oplyst her i tinget. Jeg hørte godt, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen mente, at der i lovforslaget var meget klare anvisninger om, hvad man måtte, og hvad man ikke måtte, og om, hvad man skulle og

[Weikop.]

ikke skulle, og at man faktisk bare skulle foretage nogle stikprøver hist og her, og at man også skulle lade forbrugerne prøve på at føre kontrol, altså et vist angiverisystem. Ja, så enkelt er det nu ikke.

Det er også ganske normalt, at man får en ministers udtalelse om de forslag, erhvervene kommer med. De går ganske simpelt over i ministeriet, og så får man et svar på, hvad den højtærede minister, der har med sagen at gøre, mener derom. Men sådan er det ikke gået, og da det er nødvendigt også at have en vis vejledning for lovens administration, nødsages jeg altså her til at stille forskellige spørgsmål til den højtærede handelsminister.

Er det ikke lovteknisk forkert i loven om indseende med priser at foreskrive, at godkendelse af priser i henhold til monopolloven skal fastsættes i henhold til loven om indseende med priser? Mig forekommer det at være en underlig sammenblanding og en forkert sammenblanding, og jeg vil gerne spørge: hvad siger lovkontoret herom? Jeg skal også minde om, at man tidligere praktisk talt har kunnet lave ændringer i monopolloven bare på 3 eller 4 linjer.

Monopoltilsynet kan iværksætte undersøgelse, står der, hvor særlige forhold gør det påkrævet, og beordre prisstop i 3 måneder. Hvad er det for særlige forhold, der skal foreligge? Bemærkningerne siger intet som helst derom. Hvad kan ministeren så sige om det? Det er dog af betydning, at erhvervene ved, hvad det hele drejer sig om. Er særlige forhold bare noget, som monopoltilsynet alene skal skønne over, eller hvilke tanker har man gjort sig, for der må vel ligge nogle tanker bag ministerens forslag, tanker om, hvad „særlige forhold“ betyder? Den højtærede minister må formentlig kunne forklare noget herom, man kan da ikke bare kaste en så vigtig lov ud i tilværelsen uden at vide noget som helst om, hvordan en sådan lov rent faktisk kommer til at virke.

Når nu også prisstop kan dekretes fra en bestemt dato, kan datoen så fastsættes til før lovens ikrafttræden? Finder den højtærede minister for øvrigt ikke, at det er noget ejendommeligt at dekretes prisstop og så foretage en undersøgelse? Mest naturligt ville det vel være først at foretage under-

søgelsen og dermed finde ud af, om der er begrundelse for et prisstop. Er man også her ganske uden videre underkastet monopoltilsynets skøn? Er det ikke meningen ved fastsættelsen af priser og avancer at følge monopollovens princip om, at priser ikke sættes lavere, end at virksomheden kan opnå dækning for nødvendige omkostninger samt, som der står i monopolloven, den under hensyn til varens fremstilling eller salg rimelige nettoavance? Det fremgår ikke af lovforslaget, men det må vel være meningen.

I lovforslaget om avancestop opereres der med afholdte indkøbspriser. Betyder det, at genanskaffelsesprisen må lægges til grund, eller kan genanskaffelsesprisen finde anvendelse præcis på samme måde som i loven om indseende med priser, hvor netop ministeren, som der allerede er gjort opmærksom på, har opdaget, at det var galt, at man ikke havde bestemmelsen om, at genanskaffelsesprisen måtte lægges til grund?

Jeg må også gå ud fra, at afskrivninger som hidtil indgår i beregningerne af driftsomkostningerne.

Det forekommer mig også ganske urimeligt, at virksomhederne skal kunne godtgøre de priser og avancer, der blev anvendt den 25. februar, rent bortset fra, at det vil være komplet umuligt at gøre det for mange varers vedkommende. Tænk på de varer, der sælges i juni og slet ikke fandtes i februar — hvad med de varer? Hvad med de varer, hvis pris har været nedsat under udsalg og meget andet? Det, der her er tale om, er den såkaldte omvendte bevisbyrde. En sådan bestemmelse er mindre rimelig og også uden virkelig tilknytning til den nugældende monopollov. Men kan så ministeren oplyse om, hvilken bevisførelse der rent faktisk skal til? Er det nok, at erhvervene har skrevet de priser op, som de har taget den 25. februar — rent bortset fra, at det vil være et kæmpearbejde med alle de hundredtusindvis af artikler, der forhandles og produceres? Vil det være nok bare at have en sådan liste? Jeg spørger den højtærede handelsminister: hvordan skal dette bevis føres, hvordan skal godtgørelsen ske? Beror det udelukkende på monopoltilsynet, om beviset er tilstrækkeligt eller utilstrækkeligt? Sådan synes jeg ikke at man kan lovgive i dette tilfælde, men jeg kan ikke

[Weikop.]

tro andet, end at ministeren har mange oplysninger at kunne give også på dette punkt.

Dispensationsbestemmelsen i § 4 i avance-loven, som jeg for nemheds skyld kalder den, forekommer mig alt for snæver. Der bør være adgang til at udskille mange varer, hvis priser det slet ikke kan have nogen rimelighed at regulere.

Tjeneste- og transportydelse er jo også underkastet pris- og avancement. Ved den drøftelse, der har været i udvalget, er jeg ikke blevet klar over, hvad ministeren mener med tjenesteydelse, og derfor vil jeg spørge: hvad forstår den højtærede minister ved tjenesteydelse? Er hotelværelser inddraget? Hvis det er tilfældet, skal hotellerne så fastholde de lavere vinterpriser, også når solen kommer på himlen? Skal rensier og andre, der yder tjenester, og som har ydet store rabatter den 25. februar, stadig køre videre med disse priser? Den højtærede handelsminister må give en vejledende forklaring på, hvor omfattende bestemmelsen om tjenesteydelse er. Vi har jo ikke kunnet få en sådan i udvalget, og jeg vil gerne sige, at jeg tror slet ikke, det er gået op for mange, både erhvervsdrivende og andre, at her er et lovforslag, som angår dem. Jeg tror, at masser af erhvervsdrivende slet ikke drømmer om, at dette forslag angår dem.

Jeg ved godt, at det er krævende at svare, og at det tager tid, men når en så indgribende lovgivning kastes på bordet med nogle kort henkastede bemærkninger — i modsætning til da vi i sin tid behandlede monopolloven, hvor vi arbejdede på grundlag af en stor kommissionsbetænkning og detaljerede forslag med et utal af bemærkninger — så vil den højtærede minister forstå, at lovforslaget ikke kan passere uden hans vejledende kommentarer, og jeg har nu givet ham anledning til at fremsætte nogle. Da den højtærede minister jo har ansvaret for denne lov, synes jeg, at han bør uddybe sine kommentarer ud over det, jeg har bedt om, inden lovforslaget går til vedtagelse.

Det er jo heller ikke uden betydning at få oplyst, om man gennem denne lovgivning stiller danske virksomheder ringere end f. eks. udenlandske. Allerede nu er det jo sådan, at man ved administrationen af monopollovens § 24 faktisk gennemfører prisordninger, hvorved danske virksom-

heder skal holde lavere priser end tilsvarende udenlandske. Dette er efter min mening et meget vigtigt spørgsmål, fordi man ikke må svække produktionens evne til på lige fod at konkurrere med udenlandske virksomheder. Vi har for et øjeblik siden vedtaget en lov om eksportkreditter, hvor vi forhøjede eksportkreditsummen til $\frac{1}{2}$ milliard kr. med det formål at støtte erhvervene, fordi de er ude i en skarp konkurrence, og det må formentlig også anerkendes, når jeg nævner det her, at de danske firmaer heller ikke ved denne lovgivning i hvert tilfælde stilles ringere end udenlandske. De burde jo tværtimod snarere stilles bedre for at kunne klare sig i konkurrencen.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen berørte byggepriserne og de oplysninger, som den højtærede handelsminister har givet herom på et stykke papir, hvis indhold er nedfældet i betænkningen. Så vidt jeg kan se, betyder altså pris- og avancementstoppet intet som helst for byggepriser, praktisk taget intet som helst ud over, at man siger, at sagfører- og arkitekthonorarer søges inddraget under prisstoppet, og at man senere vil kunne regulere på basis af de overenskomster, der findes. Derfor synes jeg, at det må være ret afgørende, om der i statens og kommunernes byggeforetagender — alt det, som stat og kommuner står for — tillades længelidninger og længelidningspriser. Svar herpå har jeg ikke fået, ud over, at jeg har fået det svar i papirerne, at håndværkerpriser, der er fremkommet ved licitation, holdes uden for prisstoppet. Det vil altså sige, at her holdes alle priser ved licitation uden for prisstoppet, og her er kun tale om en eneste ting: udbud og efterspørgsel. Det er det afgørende.

Jeg går ud fra, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen altså er enig med mig om, at her er ikke noget prisstop. Men det må altså betyde, at stat og kommuner lader udføre arbejder eller kan lade udføre arbejder til højere lønninger, end overenskomsterne forudsætter. Jeg sagde udtrykkelig „lade udføre“, fordi jeg vil hindre, at jeg får det svar, som den højtærede handelsminister har givet mig, at boligministeriet ikke tillader, at byggeri sættes i gang, hvis lønninger og omkostninger er for høje. Det, det drejer sig om, er, hvilke lønninger der faktisk betales, og hvad den kontrollerende

[Weikop.]

myndighed vil gøre, når det viser sig, at byggeriet er blevet 20-30-40 eller 50 pct. dyrere, end det har været godkendt af boligministeriet, og stigningen måske netop skyldes længlidninger.

Jeg forstår det således, efter at den højtærede handelsminister har givet en oplysning, at man siger, at når det er sket, så nægter man ganske simpelt at betale de højere priser. Ja men hvad så, når huset står der? Så spørger jeg mig selv: hvem betaler så? Vil den højtærede handelsminister ikke fortælle mig lidt herom? Det er selvfølgelig en effektiv fremgangsmåde, men jeg må rigtignok også sige, at det er en fremgangsmåde, der lyder meget fantastisk. Når en handelsminister siger det, må han vel vide noget herom, men jeg vil gerne spørge: foretager man sig nu ikke noget i den anledning? For ellers betyder det jo, at stat og kommune medvirker til, at alt byggeri rent faktisk bliver fordyret, så længe vel at mærke vi har den mangel på arbejdskraft, vi har. Hvis stat og kommune bare betaler, så smitter det af på alt andet byggeri. Derfor vil jeg gerne stille det meget konkrete spørgsmål — jeg ved ikke, om det er den højtærede boligminister eller den højtærede handelsminister, der skal besvare det —: vil man forbyde stat og kommuner at betale længlidningspriser?

Jeg skal herefter gøre et par bemærkninger om udbyttebegrænsningslovforslaget. Der er jo, som det allerede er sagt, sat et par lapper på forslaget, hvor der var en alvorlig skavank, men man kan jo nok spørge, om den højtærede handelsminister ikke endnu en gang skulle tænke på de virksomheder, der kan have vanskeligheder. Jeg tænker på de virksomheder, der udlodder udbytte som bonus, der altså for så vidt er et led i udbyttet. Virksomhederne har altid foretaget en opdeling i bonus og det almindelige udbytte. Jeg tænker også på de virksomheder, der har forpligtet sig til at yde udbytte af præferanceaktier. Jeg er ikke helt sikker på, hvordan den bestemmelse skal forstås, der siger, at bestyrelsesmedlemmers vederlag ikke må forhøjes og direktionsmedlemmers tantieme ikke må forhøjes. Jeg ved det ikke, men det må vel betyde, at bestyrelsesmedlemmers faste vederlag ikke må forhøjes, medens deres

tantieme, der beregnes i forhold til indtjeningen, godt må forhøjes, modsat at direktionsmedlemmers vederlag gerne må forhøjes, men ikke deres tantieme. Sådan kan det i hvert fald læses, men jeg vil gerne spørge den højtærede handelsminister, om jeg har ret i denne fortolkning. Det viser sig jo, at der bliver meget at fortolke i de love, som den højtærede handelsminister har foreslået. Jeg synes, den højtærede handelsminister skulle tænke på dette mellem anden og tredje behandling og også i det hele taget på de henvendelser, som han har fået angående lovforslagene som helhed.

Jeg ser ganske vist, at bladet Aktuelt med en mægtig overskrift fortæller om, at mange aktionærer nu får et ordentligt smæk — og det i en tid, hvor det netop er en opgave at få kapital til imod — jeg siger det her ærligt — et større udbytte at løbe en risiko. Når man læser en sådan overskrift, får man det indtryk, at alle aktionærer i dette land er en slags støvsugerbande, der trækker pengene ud af virksomhederne, medens sandheden er den, at aktionærer, der vil løbe en risiko ved at sætte penge i skibsværftsselskaber, rederier eller virksomheder, faktisk — det vil enhver erkende — er en forudsætning både for produktion og afsætning. Det er, som om man helt glemmer, at der kan opstå tab ved at drive erhvervsvirksomhed, selv om jeg tror, bladet Aktuelt ikke har glemt de tab, som virksomheden Samkøb, der jo skulle konkurrere alle ud, gav netop de kredse, der står bladet Aktuelt nær.

Vor stilling til udbyttebegrænsningslovforslaget fremgår jo klart af betænkningen.

For alle disse forslags vedkommende forekommer det mig, at man ligesom ikke vil se kendsgerningerne i øjnene. Det er som allerede sagt en kendsgerning, at det, man tilstræber, er at få forbruget ned. Det er åbenbart, at mange erhverv og erhvervsdrivende ser med ængstelse på det, der sker, når omsætningen går ned. Man er jo vel klar over, at landbrugets mindre købekraft og statens inddragelse af told- og forbrugsafgifter, der nu er oppe på 6,4 milliarder kr., i sig selv burde føre til en begrænsning af forbruget og en omsætningsnedgang, og en sådan omsætningsnedgang kan jo ikke — også det vil jeg gerne sige til den højtærede handelsminister, så stærkt jeg kan —

[Weikop.]

give grundlag for at genoplive krigstidens restriktioner, hvor det var varemangel, der var det fremherskende træk. Skal erhvervene ind under en bemyndigelseslovs vilkårligheder uden nogen saglig begrundelse? Det er herom striden står. Det er derfor, vi ikke kan medvirke til de fremsatte lovforslags gennemførelse.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 13³⁰.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m. og forslag til lov om ændringer i lov om slagting, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Mødet udsat kl. 12¹⁵.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til normeringslov for finansåret 1963-64 og

forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til normeringslov for finansåret 1963-64 og forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Medens en væsentlig del af de på norme-

ringslovforslaget optagne stillinger ikke medfører nogen forøgelse af det samlede antal tjenestemandstillinger, idet der forudsættes nedlagt et tilsvarende antal stillinger i bundklasserne, er der på visse områder tale om en reel forøgelse af tjenestemandsguppen. Dette gælder således for statsbanerne, hvor bl. a. den forestående åbning af Fugleflugtslinjen og S-banestrækningen Glostrup-Tåstrup vil nødvendiggøre personaleudvidelser, og også for post- og telegrafvæsenet indeholder forslaget et antal nye stillinger som følge af det stigende arbejde inden for etaten. For toldvæsenets vedkommende er der sket en arbejdsforøgelse i forbindelse med gennemførelsen af loven om almindelig omsætningsafgift, og der er under hensyn hertil stillet forslag om forøgelse af tjenestemandsnormeringen med de 130 stillinger, der i fjor blev bevilget på funktionsbasis. For told- og trafiketatens vedkommende er der tale om en samlet nynormering på i alt ca. 330 tjenestemandstillinger.

Udbygningen på undervisningsområdet er fortsat ved oprettelse af en række professorater og afdelingslederstillinger ved de højere læreanstalter samt ved forøgelse af antallet af lærerstillinger ved de forskellige skoler. Der blev i fjor gennemført en udvidelse af politistyrken med 400 mand bl. a. som følge af den pr. 1. april 1961 stedfundne nedsættelse af tjenestetiden, og på det foreliggende lovforslag søges der en yderligere styrkeudvidelse med 60 mand i anledning af oprettelsen af den nye paskontrolstation i Rødby Havn i forbindelse med åbningen af Fugleflugtslinjen. Endelig skal jeg nævne, at der — ligesom på tidligere normeringslove siden 1951 — på forslaget til denne normeringslov er medtaget det antal militære tjenestemandstillinger — i år i alt 107 — som der efter til- og afgang fra forsvarets skoler og de arbejdsmæssige krav, der stilles til befalingsmændene, må påregnes at blive behov for i det kommende finansår, hvorved bemærkes, at den forestående forøgelse med sikkerhed vil ligge inden for det endelige behov for militære stillinger.

Med hensyn til enkeltheder i normeringslovforslaget tillader jeg mig i øvrigt at henviser til de forslaget ledsagende bemærkninger.